અધ્યાય ૩૧

દર્શન-મહિમા

**શ્રી ગણેશાય નમ: । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમ: । શ્રી ગુરુભ્યો નમ: ।
શ્રી કુલદેવતાયૈ નમ: । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમ: ।
શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાય નમ: ।**

ઉપોદ્‌ઘાત : અંતકાળે જે છેલ્લી ઇચ્છા અગર છેલ્લો વિચાર કોઈ પણ પ્રાણીના મનમાં સ્ફુરે છે. તે મુજબ જ તેનો નવો જન્મ થાય છે: 'અંતકાલે ચ યા મતિ: સા ગતિ:' ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે ગીતામાં કહ્યું થાય છે. એ સમયે જો કોઈ અન્ય વિચાર તેને આવે છે તો તેનું ધ્યાન તેમાં જાય છે ને નવો જન્મ ત્યાં થાય છે.'' અંતકાળે આપણે પણ કોઈ સારું ચિંતન કરશું જ, તેની આપણને ખાતરી નથી. કેમ કે કંઈક કારણસર આપણા દિલમાં ભય-ચિંતા ભરાયેલાં હોય છે. તેથી અંતકાળે કોઈ સુવિચાર પર મન કેન્દ્રિત થાય તેવી આપણે આજથી જ ટેવ પાડવી જોઈએ. તે કારણથી જ સંતો પ્રભુસ્મરણ કરી તેમનું કોઈ નામ સદા રટવાની આપણને શીખ દે છે. જેથી આ દેહ છૂટતી વેળા આપણે મુંઝાવું ન પડે. ભક્તો સંતોનું સંપૂર્ણ શરણ પકડી લે છે અને દૃઢ ખાતરીથી માને છે કે સર્વજ્ઞ સંત અંતકાળે આવીને જરૂર સહાય કરશે. આવાં દૃષ્ટાંત હવે જોઈએ.

૧) વિજયાનંદ : વિજયાનંદ નામે એક સંન્યાસી કૈલાસ માનસરોવરની યાત્રાએ નીકળ્યો. માર્ગમાં બાબાનું નામ સાંભળી તે શિરડી આવ્યો. અહીં હરદ્વારના સોમદેવજી સ્વામી તેને મળ્યા, જેમને માનસરોવરની યાત્રાની માહિતી તેણે પૂછી. સ્વામીજીએ કહ્યું, 'માનસરોવર ગંગોત્રીથી પાંચસો માઈલ દૂર છે. એ યાત્રાની મુશ્કેલીઓ વર્ણવતાં તેમણે કહ્યું કે 'ત્યાં પુષ્કળ બરફ પડે છે; દર ગાઉએ ભાષા બદલાય છે; ભૂતાનના લોકો શંકાશીલ સ્વભાવના હોય છે. તેથી માર્ગમાં યાત્રીને હેરાન કરે છે.' આ સર્વ સાંભળી વિજયાનંદ નિરાશ થયા અને યાત્રાએ જવાનું માંડી વાળ્યું. મસીદમાં જઈ બાબાને સાષ્ટાંગ પ્રણામ કર્યા. ત્યારે બાબાએ

ક્રોધ કરીને કહ્યું, ''આ નકામા સંન્યાસીને કાઢી મૂકો. તેનો સંગ કંઈ કામનો નથી.'' તેને બાબાના સ્વભાવની ખબર નહોતી. તેથી તે દુ:ખી-અસ્વસ્થ થતો એક ખૂણામાં બેસી ગયો અને જે ચાલતું હતું તે જોવા લાગ્યો. એ સવારનો દરબાર હતો. ઘણા લોકો ત્યાં આવીને વિવિધ રીતે બાબાનું પૂજન કરતા હતા. કેટલાક ચરણ ધોતા હતા; કેટલાક અંગૂઠો ધોઈ ચરણોદક લેતા હતા અને તે પ્રેમથી પીતા હતા તથા આંખે લગાડતા હતા. કેટલાક બાબાના દેહ પર અત્તર ને ચંદન લગાડતા હતા. બાબાએ તો પોતાના પર ક્રોધ કરેલો છતાં ગમે તે કારણે તેને બાબા પર પ્રીતિ બંધાઈ હતી. તેથી એ સ્થળ છોડવાનું તેને ગમતું નહોતું.

શિરડીમાં તે બે દહાડા રોકાયો, જે દરમ્યાન મદ્રાસથી તેના પર ઘેરથી કાગળ આવ્યો કે તમારાં માતૃશ્રી બીમાર છે. એથી તે દિલગીર થયો અને ઘેર માતૃશ્રી પાસે જવાની ઇચ્છા થઈ. પણ બાબાની રજા વગર શિરડી છોડી શકાય તેમ નહોતું. તેથી હાથમાં કાગળ લઈ તે બાબા પાસે આવ્યો અને ઘેર જવાની રજા માગી. સર્વજ્ઞ બાબાને ભાવિની ખબર હતી. તેથી તે બોલ્યા : ''જો તને તારી મા ઉપર આટલો બધો પ્રેમ છે તો તેં સન્યાસ શા માટે લીધો ? ભગવાં વસ્ત્રને આવો રાગ શોભતો નથી. મુકામ પર જઈને બેસ અને થોડા દહાડા શાન્તિથી રાહ જો. વાડામાં બહુ ચોર છે. બારણે સાંકળ દેજે. ધ્યાન રાખજે, ચોર લોકો બધું ઉપાડી જશે. ધનવૈભવ તો ક્ષણિક છે. આ દેહ પણ બીમારી તથા મોતને અધીન છે. માટે સમજીને આ લોક તથા પરલોકના બધા મોહ છોડીને તારો ધર્મ બજાવ. સંભાળીને ચાલનાર અને શ્રીહરિનું શરણ પકડનાર સર્વ પીડાથી મુક્ત બની સુખી થાય છે. પ્રેમભાવથી પ્રભુનું સ્મરણ કરી તેનું ધ્યાન ધરનારને પ્રભુ દોડીને સહાય કરે છે. તારા ગતજન્મનો પુણ્યસંચય બહુ મોટો છે. તેથી જ તું અહીં આવ્યો છે. માટે હું તને કહું છું તે બધું સાંભળી લે અને અંતિમ જીવનહેતુ સમજી લે. નિષ્કામ બની ભાગવતનું અધ્યયન કાલથી શરૂ કરજે અને ત્રણ અઠવાડિયામાં ભાગવતનાં ત્રણ પારાયણ બરાબર ધ્યાનથી કરજે. પ્રભુ તારા પર પ્રસન્ન થશે, તારાં દુ:ખશોક નષ્ટ થશે. તારી ભ્રમણા અલોપ થશે. તને શાન્તિ મળશે.''

વિજયાનંદનો અંતકાળ નજીક છે એવું જોઈને બાબાએ તેને આ ઉપાય બતાવ્યો હતો. યમરાજને 'રામવિજય' ગમે છે એવું જોઈ તેની પાસે 'રામવિજય' વંચાવ્યું. બીજા દિવસથી જ સ્નાનસંધ્યા કરીને લેંડીબાગમાં એકાંતમાં બેસીને તેણે ભાગવતવાંચનનો પ્રારંભ કર્યો. બે સપ્તાહ પૂરાં કર્યાં. પછી જાણે ખૂબ થાકી ગયો હોય તેવું લાગ્યું. પછી વાડામાં આવી મુકામ પર બે દિવસ રહ્યો અને ત્રીજે દિવસે ફકીર બાબાના ખોળામાં માથું મૂકીને ગુજરી ગયો. કોઈ શુભ હેતુથી બાબાએ તેનું શબ એક દિવસ રાખી મૂકવા આજ્ઞા આપી. પોલીસે આવી જરૂરી તપાસ કર્યા પછી તેના દેહની અંત્યેષ્ટિની રજા આપી. યોગ્ય વિધિ સાથે સારી જગા પર તેના શબને સમાધિ લેવડાવી. આમ બાબાએ આ સંન્યાસી વિજયાનંદને સહાય કરી તેને સદ્ગતિ-મુક્તિના માર્ગે મૂક્યો હતો.

૨) બાલારામ માનકર : બાલારામ માનકર નામે બાબાનો એક ભક્ત હતો. તેની પત્ની ગુજરી ગયા પછી મોટા પુત્રને કુટુંબ ભળાવીને તે શિરડી આવ્યો અને બાબા પાસે જ રહ્યો. તેની ભક્તિથી પ્રસન્ન થઈ બાબાએ તેનું જીવન સુધરે એમ ઇચ્છ્યું. બાર રૂપિયા આપી સતારા જિલ્લામાં આવેલ મત્સ્યેન્દ્રગઢ જઈને રહેવાની તેને આજ્ઞા કરી. પ્રથમ તો બાબાથી દૂર જવા જ તે રાજી નહોતો. પણ બાબાએ બતાવેલ માર્ગ ઉત્તમ હોય એવી તેની ખાતરી હતી. તેથી બાબાના વચનમાં શ્રદ્ધા રાખી તે મત્સ્યેન્દ્રગઢ ગયો. દિવસમાં ત્રણ વખત ધ્યાન ધરવાની બાબાએ તેને આજ્ઞા કરી હતી. એ સ્થળનું સુંદર દૃશ્ય, સ્વચ્છ જળ, ખુશનુમા હવા અને આસપાસનાં આનંદદાયક દૃશ્યો જોઈ તે બહુ રાજી થયો. આજ્ઞા મુજબ ખૂબ પ્રયત્ન કરીને ધ્યાન-યોગ સાધવા માંડ્યો. થોડા દહાડા પછી તેને એક દર્શન થયું. સામાન્ય રીતે આવાં દર્શન સમાધિમાં કે સ્વપ્નમાં થાય છે. પણ માનકરને તો સમાધિદર્શન સમાધિમાંથી જાગ્રતાવસ્થામાં આવ્યા પછી આ દર્શન થયું. તેણે બાબાને જાતે આવેલા જોયા. માનકરે દર્શન કરીને તેમને પૂછી પણ જોયું, ''આપે મને આટલે દૂર કેમ મોકલ્યો ?'' બાબાએ કહ્યું, ''શિરડીમાં તારા મનમાં ઘણા વિચાર ઊઠતા હતા. એવું તારું અસ્થિર મન શાંત કરવા માટે તને મેં અહીં મોકલ્યો છે. તું એમ માનતો હતો કે સાડાત્રણ હાથની કાયાનો પાંચ તત્ત્વથી બનેલો દેહધારી સાઈ શિરડીમાં જ છે અને શિરડી બહાર બીજે નથી. અત્યારે જે દેહને તું જુએ છે તે જ તેં શિરડીમાં જોયેલ દેહ છે કે કેમ તે તું હવે તારી જાતે જોઈને નક્કી કર. આ વાસ્તે જ મેં તને અહીં મોકલ્યો છે.'' બાબાએ આપેલી અવધિ પૂરી થતાં તે

મત્સ્યેન્દ્રગઢથી નીકળી પોતાના વતન બાંદ્રા આવવા નીકળ્યો. પુનાથી દાદરની રેલવે ટિકિટ લેવા તે ગયો ત્યારે ટિકિટ-બારી પર ભારે ગીરદી હતી. તેથી ટિકિટ મળી નહિ. એવામાં કેડે લંગોટી અને કાંધે કામળીવાળો એક જણ તેને મળ્યો અને પૂછ્યું, ''તમારે ક્યાં જવું છે ?'' માનકરે કહ્યું : ''દાદર''. ત્યારે તે બોલ્યો, ''તમે મહેરબાની કરી મારી આ દાદરની ટિકિટ લો. મારે અહીં જરૂરી કામ છે, તેથી દાદર જવાનું મેં મોકૂફ રાખ્યું છે.'' માનકર આમ ટિકિટ મળવાથી રાજી થયા અને જેવા ખિસ્સામાંથી ટિકિટના પૈસા કાઢી આપવા જતા હતા તેવો જ એ માણસ ભીડમાં અલોપ થઈ ગયો. તેને બહુ શોધ્યો, તે મળ્યો જ નહિ. ગાડી સ્ટેશનમાંથી ઉપડી ત્યાં લગી રાહ જોઈ, પણ તે દેખાયો જ નહિ. આ વિચિત્ર રૂપમાં માનકરે આ બીજું દર્શન કર્યું.આમ તે બાંદ્રા ઘરે આવી થોડા દહાડા રોકાઈને પુન: શિરડી આવ્યો અને બાબાની આજ્ઞા પાળીને બાબાની ચરણસેવા કરતો ત્યાં જ રહ્યો. બાબાની હાજરીમાં જ બાબાના આશીર્વાદ પામી આ સંસાર છોડી ગયો.

તાત્યાસાહેબ નૂલકર : તેમનું અવસાન શિરડીમાં જ થયું એટલી હકીકત હેમાડપંતે આપી છે. પણ સાઈલીલા માસિકમાં પ્રકટ થયેલી હકીકત પરથી નીચેની નોંધ અહીં આપી છે. નાનાસાહેબ ચાંદોરકર પંઢરપુરના મામલતદાર હતા ત્યારે ૧૯૦૯માં તાત્યાસાહેબ નૂલકર ત્યાં સબ જજ હતા. આ બન્ને જણ ઘણીવાર મળતા ને વાતો કરતા. નૂલકરને સંતો ઉપર શ્રદ્ધા નહોતી અને નાનાસાહેબને સંતો ઉપર પ્રેમ હતો. નાનાસાહેબ સાઈબાબાની લીલાની વાતો તેને ઘણીવાર કહેતા અને બાબાનાં દર્શને શિરડી જવા આગ્રહ કરતા. છેવટે તે બે શરતે શિરડી જવા તૈયાર થયા : ૧) પોતાને બ્રાહ્મણ રસોઇયો મળે; અને ૨) બાબાને ભેટ ધરવા નાગપુરી સંતરાં મળે. દૈવસંજોગે આ બન્ને શરતો ફળીભૂત થઈ. નોકરી અર્થે નાનાસાહેબ પાસે એક બ્રાહ્મણ આવ્યો. તેને તેમણે નૂલકર પાસે મોકલી દીધો અને નૂલકરે તેને રસોઇયા તરીકે રાખી લીધો. વળી એ જ અરસામાં નૂલકર ઉપર સો મીઠાં મોટાં નાગપુરી સંતરાં ભરેલા એક કંડિયાનું પાર્સલ આવ્યું. તેના પર મોકલનારનું નામ નહોતું. આમ બન્ને શરત પૂરી થઈ. તેથી નૂલકરને ખાતરી થઈ અને એવા અનુભવ થયા કે તેને લાગ્યું બાબા તો ઈશ્વરનો અવતાર છે. તેથી બાબા પર ભારે પ્રેમ બંધાયો અને અંતકાળ સુધી તે શિરડી રહ્યા. જેમ જેમ અંતકાળ નજીક આવતો ગયો તેમ તેમ બાબા તેમની પાસે પવિત્ર

ધાર્મિક ગ્રંથો વંચાવતા ગયા. જિંદગીની છેલ્લી ઘડીએ રહી બાબાનું ચરણોદક પીધું હતું. તેમના મૃત્યુની ખબર સાંભળી બાબા બોલ્યા હતા, ''આ રે, તાત્યા આપણાથી આગળ ગયો. હવે તેનો પુનર્જન્મ થનાર નથી.''

મેઘો : મેઘાની કથા અધ્યાય ૨૮માં આવેલી છે. મેઘો ગુજરી ગયો ત્યારે ગામના સર્વ લોકો તેની સ્મશાનયાત્રામાં જોડાયા. બાબાએ પણ ત્યાં જઈ મેઘાના શબ પર ફૂલ વેર્યાં હતાં. બધી ક્રિયા પૂરી થઈ ત્યારે બાબાની આંખમાંથી આંસુ વહ્યાં હતાં તથા સામાન્ય માણસની માફક બાબાએ શોક દર્શાવ્યો હતો. નજીકના સગાની જેમ શબ પર ફૂલ પાથરીને તેમણે પોક મૂકી હતી અને પછી પોતે મસીદમાં આવ્યા હતા.

માણસોને સદ્ગતિ દેનાર સંતો તો ઘણા જોવામાં આવે છે પણ બાબાની મહત્તા અલૌકિક હતી. સિંહ જેવું ક્રૂર પ્રાણી સદ્ગતિ અર્થે બાબાના ચરણે પડવા આવ્યું હતું, તેની કથા હવે સાંભળો.

સિંહ : બાબાની મહાસમાધિની અગાઉ સાતમે દિવસે શિરડીમાં એક અજબ બનાવ બન્યો. એક ગાડું આવીને મસીદ પાસે ઊભું રહ્યું. ગાડામાં લોઢાની મજબૂત સાંકળ વડે બાંધેલો વિકરાળ મોઢાવાળો સિંહ ગાડાના ઠાંઠા તરફ નજર કરીને બેઠો હતો. કંઈક વ્યાધિથી તે પીડાતો હતો. તેના રક્ષક ત્રણ દરવેશ તેને ગામોગામ લઈ જઈ લોકોને બતાવીને પૈસા ઉઘરાવી પોતાનું ગુજરાન ચલાવતા હતા. તેમણે આ સિંહનો વ્યાધિ મટાડવા બહુ બહુ ઉપાય કર્યા પણ બધું નિષ્ફળ ગયું. એવામાં તેમના કાને બાબાનું નામ આવ્યું. તેથી આ પ્રાણીને લઈ તેઓ શિરડી આવ્યા. સિંહને સાંકળથી પકડી રાખી ગાડામાંથી નીચે ઉતાર્યો અને દરવાજા પાસે રાખ્યો. એ ભયંકર સિંહ વ્યાધિથી પીડાતો હતો, તેથી શાંત રહેતો નહોતો. લોકો ભય તથા આશ્ચર્યથી તેના સામે જોતા હતા. દરવેશોએ બાબા પાસે જઈ સિંહની બધી વાત કરી. રજા લઈને તેને બાબા પાસે આવ્યા. પગથિયાં પાસે પહોંચતાં જ તે બાબાના તેજથી અંજાઈ ગયો અને માથું નીચું નાંખી દીધું. બન્નેની અન્યોન્ય દૃષ્ટિ મળી ત્યારે પગથિયાં પર ચડી સિંહ પ્રેમથી બાબાને જોવા લાગ્યો. તે પછી પૂછડું હલાવી જમીન પર ત્રણ વાર માથું પછાડી નિશ્ચેતન થઈને તે પડી

ગયો. તેને મરેલો જોઈ દરવેશો પ્રથમ તો નિરાશ થઈ શોક કરવા લાગ્યા પણ લાંબા વિચાર પછી તેમની બુદ્ધિ ઠેકાણે આવી. સિંહ રોગથી પીડાતો હતો. અંતકાળ પાસે આવ્યો હતો. બાબાના ચરણ પાસે તેમની હાજરીમાં મૃત્યુ પામવું બહુ પુણ્યવંતું ગણાય એમ તેમણે માન્યું. આ સિંહ દરવેશોનો ગતજન્મનો દેવાદાર હતો. તેથી દેવામાંથી મુક્ત થતાં જ શ્રી સાઈચરણે તેનો અંત આવ્યો. સંતના ચરણમાં માથું નમાવી કોઈ પ્રાણી મૃત્યુ પામે તેનો અવશ્ય ઉદ્ધાર થાય છે. પુણ્યસંચય ન હોય તો આવો સુખી અંત (મૃત્યુ) તેને કેમ મળે ?

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભક્તહેમાડપંતવિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થસચ્ચરિત્રે ''દર્શન મહિમા''
નામ એકત્રીસમો અધ્યાય સંપૂર્ણ
। શ્રી સદ્ગુરુસાઈનાથાર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।

અધ્યાય ૩૨
ગુરુમહિમા-વર્ણન

શ્રી ગણેશાય નમઃ । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમઃ । શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ ।
શ્રી કુલદેવતાયૈ નમઃ । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમઃ ।
શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાય નમઃ ।

ઉપોદ્‌ઘાત : આ સંસાર પીપળો અશ્વત્થના વૃક્ષ જેવો છે; જેનાં મૂળ ગીતા કહે છે તેમ ઊંચે છે અને ડાળીઓ નીચે છે. અને તે ઉપરનીચે બધે ફેલાયેલી છે; તેનું પોષણ ગુણ વડે થાય છે, જેનાં કુંપળિયાં ઇન્દ્રિયોના વિષયો છે; જેનાં કર્મરૂપ મૂળિયાં આ જગત સુધી લંબાયાં છે, તેનું રૂપ, તેનો આદિ-અંત, તેનો આદર એ કશું જ આ જગતમાં જાણી શકાતું નથી. આ દઢ મૂળવાળા અશ્વત્થને વૈરાગ્યરૂપી તીક્ષ્ણ કુહાડાથી કાપ્યા પછી માણસને પ્રગતિનો માર્ગ દેખાય છે, જે પર ચાલતાં તેને કદી પાછું ફરવું પડતું નથી.

આ માર્ગ કાપવા સદ્‌ગુરુની સહાયની અવશ્ય જરૂર પડે છે. ગમે તેવો વિદ્વાન અગર વેદ-વેદાંગનો ઊંડો અભ્યાસી પણ ધારેલ સ્થળે સલામત પહોંચી શકતો નથી. તેને સત્ય માર્ગદર્શન માટે તથા સહાય અર્થે લોભિયો હોય તો જ માર્ગમાં આવતા ખાડા-ટેકરા અગર હિંસક પશુનાં વિઘ્ન નડતાં નથી અને બધું સરળ બને છે. આ વિષયમાં બાબાએ એક કથા કરી હતી, જે સાચે જ આશ્ચર્યજનક છે; જેનું શ્રવણ કરવાથી શ્રદ્ધા-ભક્તિ-મુક્તિ સર્વ પમાય છે.

બાબાએ કહેલી કથા : એક વાર અમે ચાર જણ ધાર્મિક શાસ્ત્રો તથા અન્ય ગ્રંથોનો અભ્યાસ કરતા હતા. અભ્યાસના બળે અમે બ્રહ્મના સ્વભાવની ચર્ચા કરવા લાગ્યા. અમારામાંનો એક બોલ્યો : ''આપણે આત્મા વડે આત્માનો ઉદ્ધાર કરવો જોઈએ. અન્યના ઉપર આધાર ન રાખવો જોઈએ.'' ત્યારે બીજાએ કહ્યું, ''મન પર સંયમ રાખનાર જ સુખી થાય છે. તેથી આપણે કશા ચિંતનની જરૂર નથી. સંસારમાં આપણા સિવાય બીજું કંઈ નથી.'' ત્યારે ત્રીજાએ કહ્યું, ''સંસાર

સદા બદલાયા કરે છે; માત્ર નિરાકાર જ શાશ્વત છે. તેથી આપણે સત્યાસત્યનો વિવેક કરવો જોઈએ.'' છેવટે ચોથા જણે, મેં ભાર દઈને કહ્યું : ''પુસ્તકિયું જ્ઞાન નકામું છે. આપણે આપણો ધર્મ બજાવવો અને ગુરુચરણમાં દેહ-મન-પંચપ્રાણ સમર્પિત કરવાં જોઈએ. ગુરુ જ સર્વવ્યાપક પ્રભુ છે; જેની ખાતરી માટે અપાર દૃઢ શ્રદ્ધાની જરૂર છે.''

આવી ચર્ચા કરીને અમે ચારે વિદ્વાનો જંગલમાં ગુરુની શોધમાં રખડવા લાગ્યા. પેલા ત્રણને તો કોઈની સહાય વિના સ્વતંત્ર બુદ્ધિથી આ શોધખોળ કરવી હતી.માર્ગમાં એક વણઝારો મળ્યો. તેણે કહ્યું, ''હવે તો બપોર થઈ ગયા છે. તમારે કેટલે દૂર, ક્યાં જવું છે?'' અમે ઉત્તર દીધો, ''જંગલમાં તપાસ કરવા.'' પેલાએ પૂછ્યું, ''તમે શાની તપાસ કરવા નીકળ્યા છો?'' અમે તેને અર્થહીન ઉડાઉ જવાબ આપ્યો. પણ આમ અમને નિરર્થક રખડતા જોઈ તેને દયા આવી. તે બોલ્યો: ''આ જંગલ કેવું છે તે પૂરું જાણ્યા વિના તમારે ફાવે તેમ ન રખડવું જોઈએ. આવી ઝાડી ને જંગલમાં જનારે તો પોતાની સાથે ભોમિયો લેવો જોઈએ. આવા ખરા બપોરે વગર કારણે તમે નકામા શા સારુ હેરાન થાઓ છો? તમારી ગુપ્ત શોધની ભલે તમે મને વાત ન કરતા. પણ તમે બેસો, રોટલા જમો, પાણી પીઓ, આરામ કરો અને પછી જજો. દિલમાં સદા સબૂરી-ધીરજ રાખો.'' તેણે તો આ સર્વ પ્રેમથી કહ્યું હતું. પણ અમે તેની વિનંતી ઠોકરે મારીને ચાલી નીકળ્યા. અમારે બીજાની સહાયની જરૂર નથી, અમે બધું સંપૂર્ણ જાણીએ છીએ એવું અમે માનતા હતા. એ વિશાળ જંગલ કેડી કે માર્ગ વગરનું હતું. ઊંચાં ઘટાદાર મોટાં ઝાડની ડાળીઓમાં સૂર્યકિરણ પણ જમીન પર આવી શકતાં નહોતાં. તેથી અમે માર્ગ ભૂલ્યા અને લાંબો વખત આમતેમ ખૂબ ભટકયા. અંતે અમારા સારા નસીબે અમે જ્યાંથી ઉપડ્યા હતા તે સ્થળે જ પાછા આવ્યા. પેલો વણઝારો અમને પુન: મળ્યો અને તેણે ફરીથી કહ્યું, ''તમારી પોતાની હોશિયારી પર વિશ્વાસ રાખવાથી તમે તમારો માર્ગ ભૂલ્યા. નાનીમોટી દરેક બાબતમાં સાચો માર્ગ બતાવનાર ભોમિયાની આપણને સદા જરૂર છે. ભૂખ્યે પેટે કંઈ શોધ કે કામ સફળ થઈ શકતું નથી. માર્ગમાં ઈશ્વરની ઇચ્છા વિના આપણને કોઈ મળતું નથી. કોઈ જમવાનું આમંત્રણ દે તો તે કદી પાછું ઠેલવું નહિ. પીરસેલા ભાણા પરથી કદી ઊઠી જવું નહિ. કોઈ ભોજન કે રોટલો આપણને

આપે તો તેને ફત્તેહનું મંગળ ચિહ્ન ગણવું.'' આટલું બોલી તેણે અમને શાન્તિ-ધીરજ રાખવાની સલાહ દીધી અને જમવા બેસવા કહ્યું. આ સલાહ કે આતિથ્ય અમને કંઈ ગમ્યાં નહિ. તેથી ફરીથી આ આમંત્રણનો નિરાદર કરી અમે ચાલી નીકળ્યા. પેલા ત્રણ જણ તો ખાધાપીધા વિના ચાલવા લાગ્યા. તેઓ નક્કી હતા. પણ હું ભૂખ્યો-તરસ્યો હતો. આ વણઝારાના અસામાન્ય પ્રેમથી હું પીગળી ગયો. અમે અમારી જાતને વિદ્વાન માનતા હતા પણ અમને દયા કે માયાની મુદ્દલ ગમ નહોતી. સાવ અભણ અને ગુણહીન નીચી જાતના વણઝારાના અંતરમાં પ્રેમ હતો. તેથી જ તેણે અમને રોટલા ખાવા બોલાવ્યા હતા. વિનાસ્વાર્થ બીજા પર પ્રેમ રાખનારા જ સાચા વિદ્વાન છે. તેના આતિથ્યનો સ્વીકાર કરવો એ જ જ્ઞાનપ્રાપ્તિનો ઉત્તમ પ્રારંભ છે એમ મેં માન્યું. તેથી મેં તો આદરથી તેણે આપેલ રોટલાનો સ્વીકાર કર્યો. હું જમ્યો અને પાણી પીધું.

પછી તો ત્યાં એકાએક ગુરુ આવ્યા અને અમારા સામે જ ઊભા. તેમણે પૂછ્યું : ''શાની તકરાર ચાલતી હતી?'' એટલે જે બન્યું હતું તે સર્વ મેં કહી સંભળાવ્યું. ત્યારે ગુરુ બોલ્યા, ''તમે મારી જોડે આવશો ? તમારે જે જોઈએ તે હું તમને બતાવીશ. પણ હું જે કંઈ કહું તેમાં જેને શ્રદ્ધા હશે તે જ સફળ થશે.'' પેલા ત્રણ જણે તો તેમનું કહેવું માન્યું નહિ અને જતા રહ્યા. પણ મેં તેમને પૂજ્યભાવથી વંદન કર્યું અને તેમની આજ્ઞા સ્વીકારી. પછી ગુરુ મને એક કૂવા પર લઈ ગયા. દોરડાથી મારા પગ બાંધ્યા અને કૂવાના કાંઠે ઊભેલા ઝાડ પરથી મને કૂવામાં ઊંધો લટકાવ્યો. પાણીથી ત્રણ ફૂટ ઊંચો રાખ્યો; જેથી મારા હાથ પાણી સુધી પહોંચે નહિ; કે મારા મોઢામાં પાણી પેસે નહિ. આમ લટકાવીને તે તો ચાલી ગયા. તે ક્યાં ગયા તેની કોઈને ખબર નહોતી. દસ-બાર ઘટક (ઘટક=પાંચેક કલાક) પછી ગુરુ પાછા આવ્યા અને મને બહાર કાઢીને પૂછ્યું, ''તને કેવું લાગ્યું?'' મેં ઉત્તર દીધો, ''હું તો પરમ આનંદમાં હતો. મેં અનુભવેલા આનંદનું વર્ણન મારા જેવો મૂર્ખ ક્યાંથી કરી શકે?'' મારો આ ઉત્તર સાંભળીને ગુરુ બહુ રાજી થયા. મને નજીક ખેંચ્યો અને મારો વાંસો થાબડ્યો. મને પોતાની જોડે લીધો. જેમ મા પોતાના બચ્ચાની સંભાળ રાખે તેવા પ્રેમથી મારી સંભાળ રાખતા હતા. તેમણે મને શાળામાં પલોટ્યો. કેવી સુંદર એ શાળા હતી ! ત્યાં હું માતાપિતાને ભૂલી ગયો. મારા સર્વ

રાગ-મોહ તોડી નાંખ્યા. હું સહજમુક્ત બન્યો. મને એમ થતું કે તેમને ગળે બાઝી પડીને તેમની સામું સદા જોયાં જ કરું. જ્યારે મારી આંખની કીકીઓમાં તેમની પ્રતિમાનો પડછાયો ન દેખું ત્યારે અંધ બનવું મને ઠીક લાગતું. આવી એ શાળા હતી ! તેમાં એક વાર પણ પ્રવેશ કરનાર કદી ખાલી હાથે પાછો ફરતો નહિ; મારા ગુરુ જ મારું સર્વસ્વ ઘરબાર, માતાપિતા સર્વ કંઈ બન્યા. મારી દરેક ઇન્દ્રિય પણ પોતાનાં સ્થાન છોડી જાણે મારી આંખોમાં જ કેન્દ્રિત થઈ ગઈ હોય એમ લાગતું. કેમ કે મારી દૃષ્ટિ મારા ગુરુ પર જ સદા કેન્દ્રિત થયેલી હતી. આમ ગુરુ મારા ધ્યાનમૂર્તિ બન્યા. બીજું કંઈ હું જાણતો નહોતો. તેમનું ધ્યાન ધરતાં મારાં મનબુદ્ધિ સમાધિમાં પડી જતાં. આમ શાન્ત બની મેં તેમને પ્રેમથી પ્રણિપાત કર્યા.★

''કેટલીક સંસ્થાઓમાં તદ્દન ભિન્ન ચશ્માં જ વપરાય છે. જ્ઞાનપ્રાપ્તિ માટે ત્યાં શિષ્યો જાય છે તથા મહેનત, સમય, ધન વગેરે બધું ખર્ચે છે; પણ અંતે પસ્તાવો થાય છે. ત્યાં ગુરુ પોતાનું ગુપ્ત જ્ઞાન તથા સીધા સરળ માર્ગની બડાઈ હાંકે છે. ધાર્મિકતા તથા ચારિત્ર્યનો ડોળ કરે છે પણ અંતરમાં મુદ્દલ દયા હોતી નથી. આત્મદર્શનને નામે તો ત્યાં મીંડું હોય છે. તેમને જ તે થયેલું હોતું નથી. આવી સંસ્થાઓ શિષ્યોને શા કામની છે ? એથી તેમને લાભ શું થાય ? ઉપર વર્ણવ્યા તે તો જુદા પ્રકારના ગુરુ છે. તેમની કૃપાથી જ મને કશા પ્રયત્ન કે અધ્યયન વિના જ આત્મદર્શન થયું. મારે ક્યાંય શોધવા જવું પડ્યું નહિ. પણ દરેક વસ્તુ સૂર્યપ્રકાશ જેટલી મને સ્પષ્ટ દેખાઈ. નીચે મસ્તક અને પગ ઊંચે એવા ઊંધા મસ્તકની રીત દ્વારા સુખ આપવાની રીત તો મારા ગુરુને એકલાને જ જ્ઞાત હતી.''

''પેલા ચારમાંનો એક કર્મઠ હતો. જે ક્યાં વિધિવિધાન પાળવા તથા ક્યાં છોડી દેવાં એટલું જ જાણતો હતો. બીજો જ્ઞાની હતો, જે જ્ઞાનના ગર્વથી ફુલાઈ ગયો હતો. ત્રીજો ભક્ત હતો. તેણે ઈશ્વરનું સંપૂર્ણ શરણ સ્વીકારી લીધું હતું અને ઈશ્વર જ કર્તાહર્તા છે એમ માનતો હતો. બધા વાદવિવાદમાં પડી ચર્ચા કરવા લાગ્યા. ત્યારે ઈશ્વર વિષેનો પ્રશ્ન ઊઠ્યો અને કોઈની સહાય વિના પોતાના જ જ્ઞાન પર આધાર રાખીને એઓ ઈશ્વરની શોધમાં નીકળી પડ્યા.''

વિવેક તથા વૈરાગ્યના અવતાર સમા સાઈ આ ચારમાંથી એક હતા. પોતે જ બ્રહ્માનો અવતાર હોવાથી કોઈ પ્રશ્ન કરશે કે 'પેલા ત્રણ જણા સાઈબાબા જોડે ભળીને આવી મૂર્ખતા જ કેમ આચરતા હતા ?' સમાજના લોકોના કલ્યાણ અર્થે અને બીજાને અનુસરવાના દૃષ્ટાંત ખાતર જ આ સર્વ તેમણે કર્યું હતું. પોતે ઈશ્વરાવતાર હતા. તોપણ અન્ન-બ્રહ્મની દૃઢ માન્યતાથી વણઝારાના રોટલા ખાઈ તેનું માન રાખ્યું હતું. વણઝારાનું આતિથ્ય સ્વીકારવાની ના પાડવાથી પેલા ત્રણ કેવા દુ:ખી થયા તથા ગુરુ વિના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કેવી અસંભવિત છે તે તેમણે અહીં બતાવ્યું છે. માતાપિતા તથા ગુરુને માન આપવાની તથા પવિત્ર ધાર્મિક શાસ્ત્રોના અધ્યયનની શ્રુતિ (તૈત્તિરીય ઉપનિષદ) આજ્ઞા ફરમાવે છે. ચિત્તશુદ્ધિનાં તે સાધન છે. ચિત્તશુદ્ધિ વિના આત્મદર્શન થતું નથી. ઇન્દ્રિયો-મન-બુદ્ધિ આત્મા સુધી પહોંચી શકતાં નથી. દાર્શનિક તથા આનુમાનિક જેવાં પ્રમાણ આ વિષયમાં આપણને સહાય કરતાં નથી. ત્યાં તો ગુરુકૃપા જ જરૂરી છે. ધર્મ-અર્થ-કામ સ્વપ્રયત્ન વડે સાધ્ય છે પણ મોક્ષ તો ગુરુની સહાયથી જ મળે છે.

સાઈબાબાના દરબારમાં ઘણા લોકો આવતા. જોશીઓ આવી ભવિષ્ય જોવા પ્રયત્ન કરતા. રાજાઓ, અમીર-ઉમરાવ, નિર્ધન લોકો, સંન્યાસીઓ, યોગીઓ, ગાયકો તેમજ અન્ય લોકો બાબાના દર્શનાર્થે આવતા. મહાર (ઢેઢ) પણ આવીને બાબાને જુહારા કરતા ને કહેતા કે 'સાઈ તો માબાપ છે ને જન્મમરણના ફેરા ટાળે છે.' આંધળા, લૂલા, લંગડા, બજાણિયા, નાથપંથી, નૃત્યકારો તથા કંઈક કળા જાણનારા બધા બાબા પાસે આવતા. બાબા સૌની કદર કરતા. ઉપર કહ્યું તેમ યોગ્ય સમયે વણઝારો પણ આવ્યો અને ભાગ્યમાં લખેલું કામ પણ તેણે કર્યું. હવે ચાલો બીજી કથા કહીએ.

શ્રીમતી ગોખલે અને ઉપવાસ : બાબા કદી ઉપવાસ કરતા નહિ કે બીજાને ઉપવાસ કરવા દેતા નહિ. તો પછી તેને પરમાર્થપ્રાપ્તિ ક્યાંથી થાય ? ભૂખ્યા પેટે પ્રભુપ્રાપ્તિ થતી નથી. પ્રથમ તો આત્માને સંતોષવો જોઈએ. પેટમાં, જઠરમાં ખોરાકનું સત્ત્વ ન હોય તો કયા ચક્ષુથી તેને જોઈ શકશું, કઈ જીભથી તેનાં ગુણગાન ગાશું ? કયા કાનથી તેના ગુણનું શ્રવણ કરશું. ટૂંકમાં, દેહનાં દરેક અંગને

પૂરતું પોષણ મળે અને દેહ સ્વસ્થ હોય ત્યારે જ ભક્તિ અને બીજી સાધના થઈ શકે છે. તેથી ઉપવાસી રહેવું અગર અકરાંતિયા બનીને જમવું તે સારું નથી. દેહને તથા મનને બન્નેને ખાનપાનમાં મિતાહાર જ આરોગ્યપ્રદ છે.

બાબાની એક ભક્ત શ્રીમતી કાશીબાઈ કાનેટકર પાસેથી ભલામણપત્ર લઈને શ્રીમતી ગોખલે શિરડી દાદા કેળકરને ઘેર આવ્યાં. ત્રણ દિવસ ઉપવાસી રહી બાબાના ચરણે બેસવાનો નિશ્ચય કરીને તે આવ્યાં હતાં. આગલે જ દહાડે બાબાએ દાદા કેળકરને કહેલું, ''આ હોળી (શીમગા)ના તહેવારમાં હું બાળકોને ઉપવાસ નહિ કરવા દઉં. તેમને શા માટે ભૂખ્યા રહેવું પડે ? હું અહીં બેઠો છું, શા વાસ્તે?'' બીજે જ દિવસે દાદા કેળકર જોડે એ બાઈ આવી નમસ્કાર કરી બાબાના ચરણ પાસે બેઠી. તરત જ બાબાએ કહ્યું, ''ઉપવાસ કરવાની કઈ જરૂર છે? દાદા ભટને ઘેર જા અને પુરણપોળી બનાવી છોકરાને ખવડાવ અને તું પણ ખાજે.'' હોળીના તહેવાર ચાલતા હતા. શ્રીમતી કેળકર તે વેળા માસિક ધર્મમાં દૂર બેઠાં હતાં. તેથી દાદા ભટના ઘરે કોઈ રસોઈ કરે તેવું નહોતું. બાબાની આ આજ્ઞા સમયસરની હતી. એથી શ્રીમતી ગોખલેને દાદા ભટને ત્યાં જવું પડ્યું અને આજ્ઞા મુજબ રસોઈ કરવી પડી. બધાંને જમાડી પોતે પણ જમી. કેવી બોધક કથા !

બાબાના સરકાર : બાબાએ પોતાના બાળપણની નીચેની વાત કહી હતી. ''હું બાળક હતો ત્યારે રોટલાની શોધમાં ભટકતો-ફરતો બીડગામ ગયો. ત્યાં મને સારું ભરતકામ મળ્યું. મેં ખૂબ કામ કર્યું. મારામાં મુદ્દલ આળસ નહોતી. મારા શેઠ બહુ રાજી થયા. મારી અગાઉ બીજા ત્રણ છોકરા કામ કરી ગયા હતા. પહેલાને પાંચ રૂપિયા, બીજાને સો રૂપિયા અને ત્રીજાને દોઢસો રૂપિયા માસિક મળતા હતા અને મને એ ત્રણે કરતાં બમણું વેતન મળતું હતું. મારી હોશિયારી જોઈ મારા શેઠ મારા પર પ્રેમ રાખતા અને મારી પ્રશંસા કરતા. મને પૂરો પોષાક-માથે પાઘડી તથા ખભે રાખવાના ખેસ સાથેનો પોષાક આપી મારું સન્માન કર્યું હતું. મેં આ પોષાક અકબંધ જ રાખ્યો. માણસ જે આપે છે તે દીર્ઘકાળ ટકતું નથી અને તે અપૂર્ણ જ હોય છે એવું હું માનતો હતો. પણ મારા સરકાર ઈશ્વર જે આપે છે તે અનંત

કાળ સુધી ટકે છે. ગમે તેવા મોટા માણસ પાસેથી મળેલી ભેટ પણ ઈશ્વરની ભેટ જોડે સરખાવી શકાય જ નહિ. મારા સરકાર કહે છે, ''લે, લે.'' પણ મારી પાસે તો દરેક જણ આવી કહે છે, ''દે, દે.'' હું કહું છું તે કોઈ ધ્યાનથી સાંભળતું નથી. મારા સરકારનો ભંડાર ભરપૂર ભરેલો છે અને ઊભરાઈ જાય છે. હું બધાને કહું છું, ''ખોદી જુઓ અને ગાડાંનાં ગાડાં ભરીને ઉપાડી જાઓ. વિરલ માતાના ભાગ્યશાળી પુત્રોએ આ ધન વડે પોતાનું ઘર ભરી દેવું જોઈએ. મારા ફકીરની, મારા ભગવાનની કળા-લીલા, મારા સરકારના ભાવ સાવ ન્યારા જ છે. મારા માટે શું? દેહની માટી, માટી સાથે મળી જશે અને શ્વાસ હવા જોડે મળી જશે. આવો સમય ફરી ફરીને નહિ આવે. હું જ્યાં જાઉં છું ને જ્યાં બેસું છું ત્યાં નિર્દય માયા મને બહુ હેરાન કરે છે. તે છતાં માણસોની ચિંતા સદા મને રહે છે. આધ્યાત્મિક પ્રયત્ન કરનારાઓને તેનાં સુફળ મળશે. જે કોઈ મારાં વચનો સ્મરણમાં રાખશે તે અમૂલ્ય સુખ પામશે.''

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભક્તહેમાડપંતવિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થસચ્ચરિત્રે 'ગુરુ મહિમા વર્ણન'
નામ બત્રીસમો અધ્યાય સંપૂર્ણ
। શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।

અધ્યાય ૩૩
ઉદી-પ્રભાવ

શ્રી ગણેશાય નમઃ । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમઃ । શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ ।
શ્રી કુલદેવતાયૈ નમઃ । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમઃ ।
શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાય નમઃ ।

ઉપોદ્‌ઘાત : મહાત્મા, સંતોને, આપણે સદા પ્રણામ કરી ચરણરજ લઈએ. તેમની દયાળુ દૃષ્ટિથી આપણા પાપપુંજ નષ્ટ થાય છે અને ચારિત્ર્યદોષ પણ દૂર થાય છે. તેમની સામાન્ય વાતમાંથી પણ આપણને ઘણો બોધ તથા સાત્ત્વિક આનંદ મળે છે. તેમના દિલમાં કદી તારામારાનો ભેદ ઊઠતો નથી. આ જન્મમાં પણ તેમનું દેવું આપણે વાળી શકીએ તેમ નથી.

ઉદી : શ્રી બાબા લોકો પાસેથી દક્ષિણા લેતા અને એવા એકઠા થયેલા પૈસાનો મોટો ભાગ તે દાનમાં આપી દેતા હતા. બાકીના પૈસામાંથી અખંડ બળતી ધૂણી માટે લાકડાં ખરીદતા. આ લાકડાં પોતે ધૂણીમાં નાંખતા અને ધૂણીને દિનરાત જલતી રાખતા હતા. આ ધૂણીના અગ્નિની રાખને પોતે ઉદી કહેતા અને શિરડીથી વિદાય થતા ભક્તોને આ ઉદી છૂટથી દેતા હતા.

આ ઉદી દ્વારા બાબા કયો બોધ આપતા હતા ? ઉદી દ્વારા બાબા સમજાવવા ઇચ્છતા હતા કે વિશ્વનું આ બહાર દેખાતું સ્વરૂપ આ રાખ જેવું જ ક્ષણિક છે. પંચતત્ત્વનું (અર્થાત્ લાકડાનું બનેલું) આ શરીર સઘળા ભોગ ભોગવ્યા પછી પડી જશે અને તેની રાખ થઈ જશે. અંતે આ દેહની રાખ થઈ જશે એ વાત સદા સ્મરણમાં રાખવા ખાતર જ બાબા ભક્તોમાં ઉદી વહેંચતા. વળી ઉદી દ્વારા બાબા બોધ દેતા હતા કે બ્રહ્મ સત્ય છે અને જગત મિથ્યા છે. આ જગતમાં પિતા-પુત્ર-સ્ત્રી કોઈ આપણું નથી. આ સંસારમાં આપણે એકલા આવ્યા છીએ અને બધું છોડીને એકલા જવાનું છે. તે વખતે તેમજ અત્યારે પણ ઘણાનો અનુભવ છે કે શારીરિક તેમજ માનસિક ઘણા રોગો ઉદી વડે મટી શકે છે. આ ઉદી તથા દક્ષિણા

વડે બાબા સત્યાસત્યનો વિવેક તથા વૈરાગ્ય ભક્તોને સચોટ સમજાવતા હતા. ઉદી દ્વારા વિવેક અને દક્ષિણા દ્વારા વૈરાગ્યનો બોધ મળે છે. આ ભાવ વિના તો સંસારસાગર તરવો દુસ્તર બને તેમ છે. માટે જ બાબા માગીને દક્ષિણા લેતા અને વિદાયવેળા ઉદીનો પ્રસાદ આપતા; તથા ભક્તના કપાળ પર ઉદીલેપન કરતા ને માથા પર વરદ્ હસ્ત મૂકતા હતા. આનંદમાં આવી બાબા લહેરથી કંઈક ગાતા પણ ખરા. આવું એક ગીત પોતે મધુર રાગે ગાતા હતા: ''રમતે રામ આયોજી આયોજી, ઉદિયાંકી ગોનિયાં લાયોજી'' ઉદીના દૈવિક લાભ ઉપરાંત ભૌતિક લાભ પણ હતા. આરોગ્ય, સંપત્તિ, ચિંતામુક્તિ અને એવા બીજા લાભ ઉદી વડે મળે છે. ભૌતિક તેમજ દૈવિક બન્ને વસ્તુની પ્રાપ્તિમાં ઉદી સહાય કરે છે. હવે આપણે ઉદી-કથાનો પ્રારંભ કરીએ.

વીંછીનો ડંખ : નાસિકનો નારાયણ મોતીરામ જાની બાબાનો ભક્ત હતો. તે રામચંદ્ર વામન મોડક નામે બાબાના એક ભક્તને ત્યાં નોકરી કરતો હતો. એક વાર તેની માને લઈ તે શિરડી આવ્યો અને બન્નેએ બાબાને પ્રણામ કરી દર્શન કર્યાં. ત્યારે બાબાએ જાતે તેની માતાને કહ્યું, ''મા તારો દીકરો હવે નોકરી કરવાનો નથી, સ્વતંત્ર ધંધો કરશે.'' અને તેણે નોકરી છોડી નાસિકમાં આનંદાશ્રમ નામની લૉજ ઊઘાડી, જે સારી ચાલવા લાગી. એક વાર આ નારાયણના મિત્રને વીંછી કરડ્યો અને સખ્ત-અસહ્ય પીડા થવા લાગી. આવા કેસમાં ઉદી અકસીર છે. વીંછીએ ડંખ માર્યો હોય ત્યાં ઉદી ઘસી દે છે. તેથી નારાયણે ઉદીની તપાસ કરી, પણ મળી નહિ. તેથી બાબાની છબી પાસે બળતા ધૂપની રાખની ચપટી ભરી અને તેને જ ઉદી ગણીને વીંછીના દંશની જે સ્થળે પીડા થતી હતી તે સ્થળે ઘસી. જેવી ઘસીને લગાડી ત્યાંથી હાથ લઈ લીધો તેવી જ તેને થતી પીડા મટી ગઈ. ને તેથી બધાને ભારે આનંદ થયો.

ગાંઠિયો તાવ (પ્લેગ) : એક વાર બાંદ્રાના એક ભક્તને ખબર આવી કે બહારગામ રહેતી તેની પુત્રીને પ્લેગ થયો છે. તેની પાસે ઉદી નહોતી. તેથી નાનાસાહેબ ચાંદોરકર પાસેથી ઉદી લેવા એક જણને મોકલ્યો. નાનાસાહેબ ચાંદોરકર સહકુટુંબ કલ્યાણ જતા રસ્તામાં મળ્યા, પણ તેમની પાસે ઉદી નહોતી. તેથી તેમણે રસ્તા પરથી થોડી ધૂળ લઈ બાબાનું ધ્યાન ધરી સહાયની યાચના કરી.

એ ધૂળ પ્રથમ પોતાનાં પત્નીને કપાળે લગાડી અને પછી તે પેલાને આપી. પેલાએ જઈને એ ભક્તને આપી. પણ ભક્ત પોતાની પુત્રીને ત્યાં પહોંચ્યો ત્યારે ખબર પડી કે જે ક્ષણે નાનાસાહેબે પેલી ધૂળનો ઉદી તરીકે સંકલ્પ કર્યો હતો ને બાબાની સહાયની યાચના કરી હતી તે ક્ષણથી જ પુત્રીને વળતાં પાણી થઈ આરામ થવા લાગ્યો હતો.

જામનેરનો ચમત્કાર : સને ૧૯૦૪-૫ માં નાનાસાહેબ ચાંદોરકર ખાનદેશ જિલ્લામાં જામનેરના મામલતદાર હતા. તે સ્થળ શિરડીથી સો-સવાસો માઈલ દૂર છે. તેમની પુત્રી મૈનાતાઈને પ્રસૂતિ આવવાની હતી. પ્રસૂતિ પહેલાં સ્થિતિ બહુ ગંભીર બની. એ પીડા બેત્રણ દિવસ ચાલુ રહી. નાનાસાહેબે પણ ઉપાય કર્યા પણ બધું વ્યર્થ ગયું. છેવટે બાબાનું સ્મરણ કરી સહાયની યાચના કરી. શિરડીમાં એક રામગીર નામે બુવા આવેલ, જેને બાબા બાપુગીર બુવા કહેતા. આ રામગીરને ખાનદેશમાં પોતાના ગામે જવું હતું. બાબાએ તેને તે જ દહાડે બોલાવીને તેને ગામ ઉપડી જવાની આજ્ઞા કરી કહ્યું, ''તું જાય છે તો માર્ગમાં જામનેર જજે અને આ ઉદી તથા આરતી નાનાસાહેબને દેજે.'' રામગીરે કહ્યું, ''બાબા મારા પાસે માત્ર બે જ રૂપિયા છે, જે માંડ જળગામના રેલગાડાના પૂરા થાય તેમ છે અને જળગાવથી જામનેર તો પૂરા ત્રીસ માઈલ છે. મારાથી ત્યાં સુધી કેમ પહોંચાશે?'' ત્યારે બાબાએ ખાતરી આપતાં કહ્યું, ''તેની તારે ચિંતા કરવાની નથી, બધી ગોઠવણ થઈ જશે.'' અને તેને ઉદીનું પડીકું તથા આ ગ્રંથને અંતે આપેલી માધવ અડકરની રચેલી પ્રસિદ્ધ આરતીની નકલ શામા પાસે કાગળ પર લખાવીને આપી. રામગીર તો બાબાના વચન પર શ્રદ્ધા રાખીને શિરડીથી નીકળ્યો અને જળગાવ રાત્રે બે વાગે પહોંચ્યો. એ વેળા તેના ખીસામાં માત્ર બે જ આના રહ્યા હતા. તે મૂંઝાતો હતો. ત્યાં જ ''શિરડીના બાપુગીર બુવા કોણ છે?'' એમ બોલીને કોઈને પોતાના નામનો સાદ દેતાં રામગીરે સાંભળ્યો. તેથી તેને આનંદ થયો. એ બોલાવનાર માણસ એક ગાડીવાન હતો. તેની પાસે જઈને રામગીરે કહ્યું, ''હું જ બાપુગીર બુવા છું.'' ત્યારે પેલાએ કહ્યું કે ''જામનેરથી મને ગાડી લઈને નાનાસાહેબે તમને તેડવા માટે મોકલ્યો છે. બે ઉમદા ઘોડા જોડેલો એ સારો ટાંગો તે લઈ આવ્યો. બન્ને જણ તેમાં બેઠા ને ટાંગો ઝડપથી ઊપડ્યો. પરોઢિયે એ નદી

પાર પહોંચ્યા. ગાડીવાને ઘોડાને પાણી પીવા સારુ તથા દાતણ-પાણી કરવા માટે ટાંગો ત્યાં છોડી નાંખ્યો. ઘોડાને પાણી પાયું અને બન્નેએ દાતણ કર્યું અને ગાડીવાને રામગીર બુવાને કંઈક નાસ્તો કરવા આગ્રહ કર્યો. ગાડીવાનનો દાઢીમૂછ જેવો સિપાઈનો વેશ જોઈને રામગીરે તેને મુસલમાન હશે એમ માન્યું; તેથી તેની જોડે નાસ્તો કરવા તે નારાજ હતો. પણ ગાડીવાને કહ્યું, ''હું તો ગઢવાલનો ક્ષત્રી હિંદુ છું. નાનાસાહેબે જ આ ભાતું મોકલ્યું છે. તે ખાવામાં કંઈ બાધ કે શંકા રાખવા જેવું નથી.'' એથી એ બન્ને જણ નાસ્તો કરી ટાંગો જોડી ત્યાંથી પાછા ઊપડ્યા. સવારમાં તે જામનેર પહોંચ્યા. રામગીર બુવા લઘુશંકા માટે ટાંગામાંથી ઉતર્યો અને થોડી વારમાં પાછો આવ્યો ત્યારે ત્યાં ટાંગો કે ગાડીવાન કોઈ નહોતું. તેથી તેને અચંબો થયો. પાસે કચેરી પર જઈને પૂછ્યું તો મામલતદાર ઘેર જ છે, એવી ખબર મળી. તેથી તેમને ત્યાં જઈ રામગીરની ઓળખાણ આપી અને ઉદી તથા આરતી નાનાસાહેબના હાથમાં મૂકી. એ વેળા મૈનાતાઈની સ્થિતિ ઘણી ગંભીર હતી. ઘરનાં સૌ તેની જ ચિંતામાં હતાં. નાનાસાહેબે પત્નીને બોલાવી પાણીના પ્યાલામાં ઉદી નાંખી તે પુત્રીને પાવા આપી તથા બાબાની આ આરતી ગાવાની સૂચના કરી. બાબાની સહાય સમયસરની જ છે એમ બધાંને લાગ્યું અને થોડી જ વારમાં સાંભળ્યું કે મુશ્કેલીની પળ વીતી ગઈ છે અને સુખરૂપ પ્રસૂતિ થઈ ગઈ છે. જ્યારે રામગીર પોતાના માટે ગાડીવાન જોડે ટાંગો તથા ભાતું મોકલવા સારુ આભાર માનવા માંડ્યો ત્યારે નાનાસાહેબને અચંબો થયો. પોતે તો જલગાવના સ્ટેશન પર કોઈને મોકલ્યું નહોતું. વળી શિરડીથી કોઈ આવનાર છે તેવી પોતાને બિલકુલ ખબર પણ નહોતી.

(નોટ : થાણાના નિવૃત્ત મામલતદાર શ્રી બી.વી. દેવે નાનાસાહેબના પુત્ર શ્રી બાપુરાવને તથા શિરડીના રામગીર બુવાને આ હકીકત જાતે પૂછી ખાતરી કર્યા પછી એક લાંબો લેખ થોડો ગદ્યમાં ને બીજો પદ્યમાં લખીને સાઈલીલામૃતના વર્ષ ૧૩, અંક ૧૧, ૧૨, ૧૩માં પ્રગટ કરેલ છે. ભાઈશ્રી બી.વી. નૃસિંહસ્વામીએ પણ અનુક્રમે ૧) મૈનાતાઈ ૨) બાપુસાહેબ ચાંદોરકર ૩) રામગીર બુવા એ ત્રણેને સને ૧૯૩૫માં તા. ૧-૫, તા. ૧૫-૯ તથા તા. ૧-૧૨ના રોજ જાતે પૂછીને પોતાના ગ્રંથ 'ભક્તોના અનુભવ ભાગ-૩'માં આ હકીકત આપેલી છે. તેમાં રામગીર બુવાએ

નીચે મુજબ હકીકત લખાવેલી મળે છે :

એક દહાડો બાબાએ મને બોલાવ્યો અને ઉદીનું પડીકું તથા આરતીનો કાગળ મને આપ્યો. એ વેળા મારે ખાનદેશ જવું હતું. બાબાએ મને જામનેર જવાની આજ્ઞા કરી અને ત્યાં નાનાસાહેબને ઉદી તથા આરતી પહોંચાડવા ફરમાવ્યું. મેં બાબાને કહ્યું, ‘‘મારી પાસે બે જ રૂપિયા છે; જે કોપરગાવથી જલગાવની ટિકિટ પૂરતા છે. પછી જલગાવથી જામનેરનું ટાંગાભાડું કંઈ નથી.’’ ત્યારે બાબા બોલ્યા, ‘‘એ તો પ્રભુ દઈ રહેશે. તે દહાડે શુક્રવાર હતો. હું એકદમ ઉપડ્યો. સાંજે સાડા સાત વાગે હું મનમાડ પહોંચ્યો અને મધ્યરાત્રિ બાદ પોણાત્રણ વાગે જલગાવ ઉતર્યો. એ વેળા પ્લેગના રોગને લીધે નવા નવા કાયદા થયા હતા. તેથી મને ખૂબ મુસીબત પડી. હવે જામનેર કેમ જવું તેનો હું વિચાર કરતો હતો. ત્યાં જ એક સારાં કપડાં, પાઘડી ને બૂટવાળો સિપાઈ મારી પાસે આવ્યો અને મને ટાંગામાં બેસાડીને લઈ ગયો. મને તો ભય લાગ્યો. માર્ગમાં ભાગેર પાસે મેં નાસ્તો કર્યો અને વહેલી સવારે અમે જામનેર પહોંચ્યા. એ વેળા ટાંગામાંથી ઉતરી હું લઘુશંકા માટે ગયો. પણ પાછા આવીને જોયું તો ટાંગો કે હાંકનાર સિપાઈ અલોપ થયા હતા.’’

નારાયણરાવ : ભક્ત નારાયણરાવના પિતાનું કે અટકનું નામ મળતું નથી. પણ બાબાની હયાતી દરમ્યાન એ ભક્ત બાબાનાં બે વખત દર્શન કરવા ભાગ્યશાળી થયા હતા. સને ૧૯૧૮માં બાબાના કૈલાસવાસ પછી ત્રણ વર્ષ બાદ તેણે શિરડી આવવા ઇચ્છા કરી. પણ તે આવી શક્યા નહિ. બાબાની મહાસમાધિ વેળા તે માંદા પડી હેરાન થયેલા અને ઘણાં દવાદારૂ કર્યાં, પણ કંઈ વળ્યું નહિ. તેથી તેણે દિવસરાત બાબાનું ધ્યાન ધરવા માંડ્યું અને રાત્રે સ્વપ્નમાં બાબાનાં દર્શન થયાં. બાબાએ એક ભોંયરામાંથી નીકળીને તેને દિલાસો આપતાં કહ્યું, ‘‘ચિંતા કરીશ મા. કાલથી તને સારું થવા લાગશે. અઠવાડિયામાં તું પગભર થઈ જઈશ.’’ અને આ સ્વપ્નદર્શનમાં આપેલા સમય દરમ્યાન જ નારાયણરાવ સાજા થઈ ગયા. હવે સવાલ એ થાય છે કે શું બાબાને દેહ હતો; તેથી તે જીવિત હતા ? અને દેહ છોડી દીધો તેથી તે મૃત્યુ પામ્યા છે ? ના. એવું કંઈક જ નથી. બાબા તો જીવનમરણ બન્નેથી પર હતા. જેમને એક વાર પણ બાબા પર દિલનો પ્રેમ થયો છે તેમને કોઈ પણ સ્થળે ને કોઈ પણ કાળે બાબા આજે પણ ઉત્તર દે છે. તે સદા હાજર જ છે અને સાચા ભક્તને ગમે તે રૂપમાં દર્શન દઈ સંતોષ આપે છે.

આપ્પાસાહેબ કુલકર્ણી : સને ૧૯૧૭માં શ્રી આપ્પા કુલકર્ણી પર કૃપા થઈ. તેમની બદલી થાણા થઈ. ત્યાં તેમને બાળાસાહેબ ભાટેએ બાબાની એક છબી ભેટ આપી, જેની તેમણે પૂજા કરવા માંડી. તેમનું સાચા હૃદયનું પૂજન હતું. નિત્ય છબીને એ ફૂલ, ચંદન તથા નૈવેદ્ય ધરતા અને એક વાર બાબાનાં દર્શન થાય એમ અંતરથી ઇચ્છતા હતા. આ વિષયમાં નોંધવું જોઈએ કે બાબાની છબીનાં ધ્યાનપૂર્વક દર્શન તે ખુદ બાબાનાં જ દર્શન કરવા બરોબર છે; જેનું અહીં એક દૃષ્ટાંત આપીએ છીએ :

બાલાબુવા સુતાર : બાલાબુવા સુતાર મુંબઈના એક સંત હતા જેની ભક્તિ, ભજન તથા નિર્મળતાને લીધે લોકો તેમને આધુનિક તુકારામ કહેતા. ૧૯૧૭માં તે પહેલી વાર શિરડી આવ્યા અને બાબાને પ્રણામ કર્યા. ત્યારે બાબા બોલ્યા, ‘‘આ માણસને હું છેલ્લાં ચાર વર્ષથી ઓળખું છું.’’ બાલાબુવા આશ્ચર્ય પામ્યા કે હું તો પહેલી જ વાર જ શિરડી આવું છું અને બાબા આમ કેમ કહેતા હશે ? પણ વિચાર કરતાં તેમને યાદ આવ્યું કે ચાર વર્ષ પર મેં મુંબઈમાં બાબાની છબીને પ્રણામ કર્યા હતા. આમ બાબાનાં વચનોની તેને ખાતરી થઈ તેથી તેણે મનમાં જ કહ્યું, ‘‘સંતો કેવા સર્વજ્ઞ અને સર્વવ્યાપક હોય છે ! તે ભક્તો પર કેવી રીતે દયા કરે છે ! મેં તેમના ફોટાને જ નમન કરેલું. છતાં એ વસ્તુની નોંધ લઈ સમય આવતાં એ ફોટાનું દર્શન તેમના પ્રત્યક્ષ દર્શન સમ હતું એ વસ્તુ તેમણે મને સમજાવી છે.’’

હવે આપ્પાસાહેબની કથા કહીએ. થાણાથી તેમને ભીવંડી જવાનું થયું. એકાદ અઠવાડિયા લગી પાછા ફરવાની આશા નહોતી. તેમની ગેરહાજરીમાં ત્રીજે જ દિવસે બપોરે તેમને ઘેર એક ફકીર આવ્યો. તેનો ચહેરોમહોરો ફોટામાંના બાબાને બરાબર મળતો હતો. શ્રીમતી કુલકર્ણી તથા બાળકોએ ફકીરને પૂછ્યું, ‘‘તમે શિરડીના સાઈબાબા છો?’’ તેણે ના પાડીને કહ્યું, ‘‘હું તો બાબાનો આજ્ઞાંકિત સેવક છું. તેમના હુકમથી તમારા સૌની કુશળતાની ખબર કાઢવા

આવ્યો છું. દક્ષિણા લાવો.'' બાઈએ તેને એક રૂપિયો દક્ષિણા આપી અને ફકીરે તેને ઉદીનું નાનું પડીકું આપ્યું ને તે પૂજાના ફોટો પાસે રાખવા સૂચવ્યું અને તે ચાલી ગયા. હવે સાઈબાબાની અજબ લીલાનું શ્રવણ કરો.

ભીવંડીમાં આપ્પાનો ઘોડો માંદો પડી જવાથી આગળ જઈ શક્યા નહિ. તેથી તે જ દિવસ બપોરે ઘેર પાછા આવ્યા અને પત્ની પાસેથી ફકીરની વાત સાંભળી. તેના દિલમાં થયું કે મને ફકીરનાં દર્શન ન થયાં અને દક્ષિણાનો એક જ રૂપિયો તેને આપ્યો તે ઠીક ન કર્યું. તેથી પત્નીને કહ્યું, ''હું ઘેર હોત તો દસ રૂપિયાથી ઓછું ન આપત, તેઓ જમ્યા વિના જ ફકીરની શોધમાં નીકળી પડ્યા. મસીદમાં તેમજ બીજે ઠેકાણે તપાસ કરી પણ તે મળ્યા નહિ. તેથી ઘેર આવીને જમ્યા (૩૨મા અધ્યાયમાં ભૂખે પેટે ઈશ્વરની શોધમાં ન નીકળવું જોઈએ એવી બાબાની આજ્ઞા વાંચકોને યાદ હશે. આપ્પાને એવો પાઠ મળ્યો.) વળી જમીને શ્રી ચિત્રે જોડે તે ફરવા ગયા. થોડે છેટે ગયા ત્યારે તેમના તરફ ઝડપથી આવતો એક માણસ દીઠો. તે વખતે આપ્પાના દિલમાં જ થયું કે બપોરે ઘેર આવેલ ફકીર એ જ હોવો જોઈએ. તેનો ચહેરો બાબાના ફોટાને મળતો હતો. ફકીરે હાથ લંબાવી દક્ષિણા માગી. આપ્પાએ તેને એક રૂપિયો આપ્યો. પુન: ફકીરે દક્ષિણા માગી અને આપ્પાએ બીજા બે રૂપિયા આપ્યા. વળી તેણે ફરીથી દક્ષિણા માગી અને આપ્પાએ ચિત્રે પાસેથી ઉછીના લઈને ત્રણ રૂપિયા આપ્યા. ફકીરે હજી વધુ આપવા કહ્યું. તેથી તેને ઘેર આવવા કહ્યું અને ઘેર આવી આપ્પાએ તેને ત્રણ રૂપિયા આપ્યા. આમ બધા મળી તેને નવ રૂપિયા મળ્યા, છતાં સંતોષ ન દેખાયો અને વળી માગણી કરી ત્યારે આપ્પાએ કહ્યું કે 'હવે તો દસની નોટ છે.' ફકીરે તે નોટ આપવા કહ્યું. આપ્પાએ તે આપી એટલે ફકીરે તેને મળેલા રોકડા નવ રૂપિયા પાછા આપ્યા અને પછી ચાલી ગયા. આપ્પાએ કહેલું કે 'હું દસથી ઓછું ન આપત' અને ફકીર આપ્પા પાસેથી દસ રૂપિયા જ લઈ ગયા. અને તેમના સ્પર્શવાળા રોકડા નવ રૂપિયા આપતા ગયા. આ નવનો આંકડો નવ પ્રકારની ભક્તિ સૂચવે છે. અંતકાળે બાબાએ લક્ષ્મીબાઈને પણ નવ રૂપિયા જ આપ્યા હતા.

પેલું ઉદીનું પડીકું આપ્પાએ તપાસ્યું તો તેમાં થોડી ફૂલની પાંખડીઓ તથા અક્ષત પણ હતાં. પછી તે શિરડી ગયા ત્યારે બાબાની જટાનો એક વાળ પણ તેમને મળ્યો હતો. આ ઉદીની તથા શક્તિની તેને ખબર હતી. તે અક્કલવાન ને હોશિયાર હતા. છતાં પગાર શરૂમાં માત્ર ચાળીસ રૂપિયા મળતો હતો. બાબાના ફોટાનું પૂજન અને આ ઉદી પછી તેનો ચારસો રૂા. જેટલો પગાર થયો અને અધિકાર વધ્યો તથા કેટલીયે વગ વધી. વળી આધ્યાત્મિક લાભ પણ થયા. તેથી જ ભાગ્યશાળી લોકો જ સ્નાન કરી ઉદી કપાળે લગાડે છે તથા જળમાં નાંખી એ પવિત્ર જળ પીએ છે.

હરિભાઉ કર્ણિક : સને ૧૯૧૭માં ગુરુપૂર્ણિમાના રોજ થાણા જિલ્લાના ડાહણુના શ્રી હરિલાલ કર્ણિક શિરડી આવ્યા અને બાબાનું વિધિસર પૂજન કર્યું તથા કપડાં અને દક્ષિણા ભેટ આપી. શામા મારફત બાબાની રજા લઈ મસીદનાં પગથિયાં ઉતર્યા. સેવામાં 'હજી એક રૂપિયો વધુ બાબાને દક્ષિણાનો આપું' એમ તેમના મનમાં થયું. તેથી તે પાછા વળતા હતા. ત્યાં જ શામાએ કહ્યું કે બાબાની રજા મળી ગઈ છે. માટે પાછા વળવાની જરૂર નથી. તે શિરડીથી ઘેર આવવા નીકળ્યા. માર્ગમાં નાસિક ઉતરી તે કાળારામના મંદિરે દર્શન કરવા ગયા. ત્યારે એ મંદિરના મોટા દરવાજાની અંદર બેઠેલા સંત નરસિંહ મહારાજે હરિભાઉ પાસે આવી તેનું કાંડું પકડયું ને કહ્યું, ''મારો એક રૂપિયો મને આપી દે.'' કર્ણિક આશ્ચર્ય પામ્યા અને રૂપિયો ખુશીથી આપ્યો. પોતે મનમાં બાબાને જે એક રૂપિયો વધુ દક્ષિણા આપવાનો સંકલ્પ કર્યો હતો તે નાસિકના નરસિંહ મહારાજે સાઈબાબા રૂપે જ મારા પાસેથી લીધો તેવું એમના અંતરમાં થયું. બધા જ સંત એકરૂપ છે અને એક જ ભાવે કામ કરે છે એ વાતનું આ દૃષ્ટાંત છે.

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભક્તહેમાડપંતવિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થસચ્ચરિત્રે ''ઉદી પ્રભાવ''
નામ તેત્રીસમો અધ્યાય સંપૂર્ણ
। શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।

અધ્યાય ૩૪

ઉદી-મહિમા

શ્રી ગણેશાય નમઃ । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમઃ । શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ ।
શ્રી કુલદેવતાયૈ નમઃ । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમઃ ।
શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાય નમઃ ।

આ અધ્યાયમાં ઉદીની મહત્તાનું વર્ણન ચાલુ છે. દેહ પર લગાડવાથી ઉદી કેવી અકસીર નીવડે છે તેનાં દૃષ્ટાંત અહીં આપ્યાં છે.

એક દાકતરનો ભત્રીજો : નાસિક જિલ્લામાં માલેગાવમાં એક ડિગ્રીધારી દાકતર રહેતા હતા. તેમના ચાર વર્ષના ભત્રીજાને હાડવ્રણના ક્ષયને લીધે હાડકું સડતું હતું. તેના જાતજાતના ઉપાય એ દાકતરે તેમજ તેના મિત્ર દાકતરોએ કરી જોયા. છેવટ વાઢકાપ પણ કરી. છતાં કશો ફાયદો થયો નહિ કે બાળકને દુઃખ ઓછું થયું નહિ. એથી તેનાં માબાપને એક સ્નેહીએ કોઈ દૈવી સહાય લેવાની સલાહ આપીને કહ્યું કે 'શિરડીના સાઈબાબા દૃષ્ટિમાત્રથી ઘણાં દર્દો મટાડે છે. તેથી તેમની પાસે છોકરાને લઈ જાઓ.' એથી તેને લઈ તેનાં માબાપ શિરડી આવ્યાં. બાબાને સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરી છોકરાને બાબા પાસે બેસાડ્યો અને તેના પર દયા કરી બચાવી લેવા નમ્રતાથી બાબાને અરજ કરી. દયાળુ બાબાએ તેમને આશ્વાસન આપીને કહ્યું, ''જે લોકો આ મસીદનો આશ્રય લે છે તેમને જીંદગીભર, અરે અનંતકાળ લગી કશું જ સહન કરવા જેવું રહેતું નથી. માટે હવે ચિંતા ન કરો. ઉપર ઉદી લગાડજો. એક અઠવાડિયામાં તેને આરામ થઈ જશે. ભગવાનમાં શ્રદ્ધા રાખજો. આ મસીદ નથી. આ દ્વારકામાઈ છે. આનાં પગથિયાં ચડનાર તરત નિરોગી બની સુખી થાય છે અને બધાં દુઃખોનો અંત આવે છે.'' બાબાએ પાસે બેઠેલા છોકરના વ્રણ પર હાથ ફેરવી તેના પર પ્રેમથી દૃષ્ટિ કરી. દર્દીને આનંદ થયો. ઉદી લગાડતાં જ દર્દ મટવા લાગ્યું. થોડા દહાડામાં સાવ આરામ થઈ ગયો. આમ ઉદી વડે તથા બાબાની દયાળુ દૃષ્ટિ વડે પુત્રને આરામ થયેલો જોઈ કૃતકૃત્ય બની બાબાનો આભાર માની તેઓ ઘેર ગયા.

આ વાત જાણીને એ બાળકનો કાકો પેલો દાકતર ભારે અચંબો પામ્યો. પોતે કોઈ કામસર મુંબઈ જતાં માર્ગમાં શિરડી બાબાનાં દર્શન કરવા તેને તીવ્ર ઇચ્છા થઈ. પણ માલેગાવ તથા મનમાડ તે હતા ત્યારે કોઈએ બાબાની વિરુદ્ધ વાતો કરી તેમના કાનમાં ઝેર રેડ્યું હતું. તેથી શિરડી જવાનો વિચાર માંડી વાળ્યો અને સીધા મુંબઈ ગયા. રજાના દિવસ અલીબાગમાં જ ગાળવાનું નક્કી કર્યું. પણ મુંબઈમાં ઉપરા ઉપરી ત્રણ રાત સુધી તેમના કાને અવાજ આવ્યા કર્યો કે ''હજુ તને મારામાં શ્રદ્ધા નથી?'' એથી વળી દાકતરનો વિચાર બદલાયો અને શિરડી જવા નક્કી કર્યું. મુંબઈમાં તેમને એક ચેપી તાવના દર્દીને તપાસવાનો હતો. તેનો તાવ જ ઉતરતો નહોતો. તેથી કદાચ શિરડી જવાનું મુલતવી રાખવું પડશે એમ તેમને થતું હતું. છતાં મનમાં પરીક્ષા કરવા ઇચ્છા કરીને દાકતર બોલ્યા, ''જો આ દર્દી આજે સાજો થઈ જાય તો હું શિરડી કાલે જઈશ.'' અજબ જેવું તો એ છે કે જેવો તેમણે મનમાં આ સંકલ્પ કર્યો તેવો જ પેલા દર્દીનો તાવ ઉતરવા માંડ્યો અને તેનું 'ટૅમ્પરેચર નૉર્મલ' થયું. પછી નક્કી કર્યા મુજબ દાકતર શિરડી ગયા. બાબાનાં દર્શન કરી ચરણમાં સાષ્ટાંગ પ્રણામ કર્યા. બાબાએ આપેલા આવા અનુભવને લીધે તે બાબાના પરમ ભક્ત બન્યા. ચાર દહાડા સુધી ત્યાં રોકાયા અને બાબાનાં ઉદી-આશીર્વાદ મેળવી તે ઘેર આવ્યા. એક પખવાડિયામાં જ તેમની ઇચ્છા મુજબ વિજાપુર બદલી થઈ. આમ ભત્રીજાના દર્દના બહાને દાકતરને બાબાનાં દર્શનની તક મળી અને સંતના ચરણમાં સદાનો પ્રેમ બંધાયો.

ડૉ. પિલ્લાઈ : ડૉ. પિલ્લાઈ બાબાના પરમ ભક્ત હતા. બાબા પર તેમને સાચો પ્રેમ હતો. બાબા તેમને ભાઈ (અર્થાત્ ભાઈ)ને નામે બોલાવતા અને તેમની જોડે વાતચીત કરતા તથા સલાહ પણ લેતા હતા. બાજુમાં જ બેસાડતા. એક વાર ડૉ. પિલ્લાઈને વાળાના દર્દની ભારે પીડા ઊપડી. તેથી કાકાસાહેબ દીક્ષિતને તેમણે કહ્યું, ''મને પીડા બહુ થાય છે, સહન થતી નથી. આના કરતાં તો મોત સારું. ગત જન્મના કોઈ કર્મના લીધે જ આ પીડા હશે એમ હું માનું છું. પણ તમે બાબા પાસે જઈ મારા વતી અરજ કરો કે મારી આ પીડા બંધ કરે અને મારા ભાવિ દસ જન્મમાં તે વહેંચી દે, જેથી દર જન્મમાં થોડી થોડી જ પીડા ભોગવવાની રહે. માટે એટલું કરવા બાબા પાસે જઈ વિનતિ કરો.'' શ્રી દીક્ષિતે બાબા પાસે જઈને

આ વાત કરી ત્યારે બાબા બોલ્યા, ''તેને કહેજે, કંઈ ડરે નહિ. દસ જન્મકર્મનાં ફળ તથા પીડા ભોગવાઈ જઈને પૂરાં થશે. ભૌતિક-આધિભૌતિક કલ્યાણ કરનારો હું અહીં બેઠો છું તો પછી તેણે મોત શા વાસ્તે માગવું જોઈએ ? ખભા પર બેસાડીને તેને અહીં લઈ આવો. તેની સર્વ પીડા સદાને માટે જતી રહે એવું કરશું.''

એ સ્થિતિમાં પિલ્લાઈને મસીદમાં લાવ્યા અને બાબાની જમણી બાજુ ફકીરબાબા બેસતા ત્યાં બેસાડ્યા. બાબાએ તેને પોતાને તકિયો આપીને કહ્યું, ''શાન્તિથી અહીં સૂઈ જા અને આનંદ કર. સાચો ઉપાય તો ગત જન્મનાં કર્મ ભોગવ્યે જ છૂટકો છે; આપણા સુખ-દુ:ખનાં કારણ આપણાં કર્મ જ છે, માટે જે કંઈ આવે તે સહન કરી લેવું. અલ્લા જ તેનો અંત લાવે છે અને રક્ષા કરે છે. માટે તેનું જ સદા સ્મરણ કરવું. તે જ તારી સંભાળ લેશે. માટે તન-મન-ધન-વાણીથી તું તેના ચરણનો સંપૂર્ણ આશ્રય લે અને પછી તે શું કરે છે તે જુઓ.'' જવાબમાં ડૉ.પિલ્લાઈએ કહ્યું, ''બાબા, પગ પર નાનાસાહેબે પાટો બાંધ્યો છે પણ કશો ફાયદો લાગતો નથી.'' ત્યારે બાબા બોલ્યા, ''નાના મૂર્ખ છે. એ પાટો છોડી નાંખ. નહિ તો મરી જઈશ. જોજે, હવે એક કાગડો આવશે અને તેના પર ચાંચ મારશે. પછી તને સારું થઈ જશે.''

આ વાત ચાલતી હતી ત્યાં એક અબ્દુલ નામે માણસ આવ્યો. તે નિત્ય ફાનસ સાફ કરતો હતો તથા મસીદ વાળતો હતો. તેણે વાળવાનું શરૂ કર્યું. ડૉ. પિલ્લાઈ પગ લાંબો કરીને સૂતા હતા. તેના પગ પર અચાનક જ અબ્દુલનો પગ પડી ગયો. પિલ્લાઈનો પગ સૂજીને પાકી ગયો હતો. જેવો તેના આ પાકેલા ભાગ પર અબ્દુલનો પગ પડ્યો તેવો જ તે ભાગ ફૂટી ગયો અને અંદરથી સાત વાળા નીકળી આવ્યા. એ વેળા તેને અસહ્ય પીડા થઈ. તેથી પિલ્લાઈ મોટેથી રાડારાડ પાડવા લાગ્યા. પણ થોડી જ વારમાં પીડા શાંત થવા માંડી. ત્યારે તે રુદન જોડે ગાવા લાગ્યા હતા. એ વખતે બાબા બોલ્યા : જુઓ, હવે આપણા ભાઉ સાજા બની ગયા છે.'' ત્યારે પિલ્લાઈએ પૂછ્યું કે 'કાગડો ક્યારે આવીને ચાંચ મારશે?' બાબાએ ઉત્તર દીધો, ''તેં કાગડો ન જોયો? હવે તે ફરીથી નહિ આવે. આ અબ્દુલ જ કાગડો થઈને આવ્યો હતો. હવે વાડામાં જઈને આરામ કર. જલદી સાજો થઈ જઈશ.''

ઉદી લગાડવાથી તથા તે પાણીમાં નાંખી પીવાથી અન્ય કશી જ સારવાર વિના દસ દિવસમાં પિલ્લાઈનું દર્દ મટી ગયું અને બાબાની આગાહી મુજબ તેને રૂઝ પણ આવી ગઈ.

શામાની ભાભી : શામાનો નાનો ભાઈ બાપાજી શિરડીમાં સાઊળ નામના કૂવા નજીક રહેતો હતો. એક વાર તેની સ્ત્રીને પ્લેગ થયો. ખૂબ તાવ આવ્યો અને સાથળના મૂળમાં બે ગાંઠો નીકળી. બાપાજી શામા પાસે દોડી આવીને બધી વાત કરી રડવા લાગ્યો. શામા ગભરાઈ ગયા અને નિત્યની ટેવ પ્રમાણે બાબા પાસે જઈ સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરી સર્વ વાત વિવેકથી કહી તથા સહાય કરવા યાચના કરી અને પોતાના ભાઈને ઘેર જવા રજા માગી. ત્યારે બાબાએ કહ્યું, ''આટલી મોડી રાત્રે જતો નહિ. તેને ઉદી મોકલી આપ. તાવ કે ગાંઠોથી શું કામ ડરે છે? પ્રભુ જ આપણા માલિક પિતા છે. જોતજોતમાં તેને આરામ થઈ જશે. અત્યારે જતો નહિ, સવારે જજે, અને જઈને ઝટ પાછો આવજે.''

શામાને પણ બાબાની ઉદીમાં સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા હતી. બાપાજી જોડે ઉદી મોકલી. તેણે જઈને એ ગાંઠો પર લગાડી તથા પાણીમાં મેળવીને પાઈ. જેવી ઉદી પેટમાં ગઈ તેવો જ તેને ખૂબ પરસેવો વળ્યો અને તાવ નરમ પડ્યો તથા ઊંઘ સારી આવી. બીજે દહાડે સવારે તાવ નહોતો અને ગાંઠો પણ બેસી ગઈ હતી. આમ બાઈને સાજી થયેલી જોઈને બાપાજી આશ્ચર્ય પામ્યા. સવારે બાબાની રજા લઈ શામા ત્યાં આવ્યા. ત્યારે ભાભીને તો ચૂલા પાસે બેસી ચા બનાવતી જોઈ. તેથી તેને પણ આશ્ચર્ય થયું. ભાઈને પૂછવાથી જાણ્યું કે બાબાની ઉદી વડે જ તેને એક રાતમાં જ સંપૂર્ણ આરામ થઈ ગયો. ત્યારે 'સવારે જઈને ઝટ પાછો આવજે' એ બાબાના વચનના અર્થની શામાને પ્રતીતિ થઈ.

શામા ચા પીને પાછા મસીદમાં આવ્યા અને પ્રણામ કરી બાબાને કહ્યું, ''દેવ, આ આપની કેવી લીલા છે? પ્રથમ આપ તોફાન ઊભું કરો છો અને અમને ચિંતામગ્ન બનાવો છો. અને તરત જ તોફાન શમાવી અમને શાન્તિ આપો છો!'' ત્યારે બાબાએ ઉત્તર દીધો, ''તને ખબર છે? કર્મના માર્ગ ગહન છે. હું કંઈ કરતો નથી. અદૃષ્ટને લીધે જે કંઈ બને છે તેની જવાબદારી લોકો મારી માથે ઓઢાડે છે.

હું તો માત્ર તેનો સાક્ષી છું, પ્રભુ જ કર્તાહર્તા છે. પ્રભુ અત્યંત દયાળુ પણ છે. હું કંઈ દેવ કે ઈશ્વર નથી. હું તો પ્રભુનો આજ્ઞાંકિત સેવક છું. નિરંતર તેમનું સ્મરણ કરું છું. અહંત્વ છોડીને જ માણસ પ્રભુનો ઉપકાર માને છે અને તેના પર સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા રાખે છે. તેનાં સર્વ બંધન કપાઈ જાય છે અને મુક્તિ પામે છે.''

ઈરાનીની પુત્રી : હવે એક ઈરાની ગૃહસ્થનો અનુભવ સાંભળો. તેની નાની પુત્રીને કલાકે તાણ આવતી હતી. તાણ આવે ત્યારે બધાં અંગ અમળાઈ જઈ સંકોડાઈ જતાં અને તે બોલી શકતી નહિ. બેભાન થઈ પડી રહેતી. આ દર્દ કોઈ ઉપાયથી મટતું નહોતું. તેના પિતાને કોઈ મિત્રે કહ્યું, ''સાઈબાબાની ઉદી પુત્રીને આપો. વિલેપાર્લેના કાકા દીક્ષિત પાસેથી ઉદી મળશે.'' અને એ ઈરાનીએ ઉદી લાવી દરરોજ પાણીમાં મેળવી પુત્રીને આપવા માંડી. પ્રારંભમાં દર કલાકે તાણ આવતી તે ધીમી પડી. સાત સાત કલાકે આવવા લાગી. અને થોડા દહાડા પછી તેને સાવ આરામ થઈ ગયો.

હર્દાના ગૃહસ્થ : મધ્ય પ્રાંતમાં આવેલ હર્દાના એક વૃદ્ધ માણસને પથરીનું દર્દ હતું. સામાન્ય રીતે આવી પથરી વાઢકાપથી કાઢી લે છે. તેથી લોકોએ તેને વાઢકાપની સલાહ આપી. પણ નબળાઈ તથા વૃદ્ધાવસ્થાને લીધે મનોબળ રહ્યું નહોતું. તેથી વાઢકાપની તેની હિંમત થતી નહોતી. એવામાં ત્યાંના ઇનામદાર આવી ચડ્યા. તે બાબાના ભક્ત હતા અને સાથે ઉદી રાખતા હતા. મિત્રોના કહેવાથી પેલા વૃદ્ધ માણસનો પુત્ર તેમની પાસેથી થોડી ઉદી લઈ ગયો અને પાણીમાં મેળવીને પાઈ દીધી. પાંચ જ મિનિટમાં જેવી ઉદી પેટમાં ગઈ તેવી જ પેલી પથરી પેશાબ સાથે બહાર નીકળી ગઈ અને તેને જલદીથી આરામ થયો.

મુંબઈની એક બાઈ : મુંબઈની કાયસ્થ પ્રભુ જ્ઞાતિની એક બાઈને દરેક પ્રસૂતિ વખતે ભારે પીડા થતી હતી. પોતે સગર્ભા થતાં જ મનમાં ભારે ફફડાટ થતો અને શું કરવું તે સૂઝતું નહિ. બાબાના એક કલ્યાણના ભકત શ્રીરામ મારુતિએ બાઈના ધણીને સુખરૂપ પ્રસૂતિ અર્થે શિરડી બાબા પાસે જવાની સલાહ આપી. બાઈ સગર્ભા થઈ ત્યારે ધણી-ધણિયાણી શિરડી આવ્યાં અને થોડો સમય ત્યાં રોકાયાં. નિત્ય બાબાનું પૂજન કરતાં અને સત્સંગનો લાભ લેતાં હતાં. થોડા વખત

બાદ પ્રસૂતિનો સમય આવ્યો અને દર વખતની માફક ગર્ભાશયના માર્ગમાં આડું આવ્યું. બાઈને પ્રસૂતિની પીડા ઉપડી. શું કરવું તે સૂઝતું નહોતું. દુ:ખમુક્તિ માટે બાઈ બાબાની સ્તુતિ કરવા લાગી. દરમ્યાન પડોશમાંથી કેટલીક બાઈઓ આવી અને બાબાની સહાયની યાચના કરી તથા ઉદીનું પાણી પાયું. પાંચ જ મિનિટમાં બાઈને સહીસલામત સુખરૂપ પ્રસૂતિ થઈ. પણ ભાવિ મુજબ છોકરું મરેલું અવતર્યું. ત્યારથી એ બાઈની ચિંતા તથા પીડા ટળી ગયાં. સુખરૂપ પ્રસૂતિ માટે બાબાનો ઉપકાર માની બાઈ સદાને માટે કૃતજ્ઞ બની.

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભક્તહેમાડપંતવિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થસચ્ચરિત્રે ''ઉદી મહિમા''
નામ ચોત્રીસમો અધ્યાય સંપૂર્ણ
। શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।

અધ્યાય ૩૫
નિર્બીજ દ્રાક્ષ

શ્રી ગણેશાય નમઃ । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમઃ । શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ ।
શ્રી કુલદેવતાયૈ નમઃ । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમઃ ।
શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાય નમઃ ।

ઉપોદ્‌ઘાત : આધ્યાત્મિક બાબતોમાં કોમવાદ ભારે નડતરરૂપ છે. ભગવાન નિરાકાર છે એવું માનનારા કહે છે કે ઈશ્વરને સાકાર માનવો તે તો એક ભ્રમણા છે અને સંતો તો માત્ર માનવપ્રાણીઓ છે. તેથી તેમની આગળ આપણે શા વાસ્તે માથાં નમાવી દક્ષિણા દેવી જોઈએ ? અન્ય પંથવાળા પણ વાંધા ઉઠાવી કહેશે કે ''અમારા સદ્‌ગુરુને છોડીને અમે બીજા સંતોના પગમાં શા માટે પડીએ?'' આવા જ પ્રશ્ન સાઈબાબા સામે અગાઉ થતા હતા અને આજે પણ સંભળાય છે. એક જણે કહેલું કે ''જ્યારે અમે શિરડી ગયા ત્યારે બાબાએ અમારી પાસેથી દક્ષિણા માગી. સંત આ રીતે ધન ભેગું કરે એ કંઈ ઠીક કહેવાય ? આમ ધન એકઠું કરનારમાં સંતપણું ક્યાં રહ્યું ?'' વળી એવા પણ કેટલાક દાખલા છે કે ટીકા કરવા ખાતર જ શિરડી ગયેલ માણસો જ બાબાની ભારે પ્રશંસા કરતા થઈ ગયા છે. આવાં બે દૃષ્ટાંત નીચે આપીએ છીએ:

કાકા મહાજનીના મિત્ર : કાકા મહાજનીના એક મિત્ર નિરાકાર ઈશ્વરના પૂજક હતા. તે મૂર્તિપૂજાના વિરોધી હતા અને કાકા મહાજની જોડે કુતૂહલથી બે શરતે શિરડી આવવા કબૂલ થયા હતા: ૧) પોતે બાબાને પ્રણામ નહીં કરે; તથા ૨) પોતે બાબાને કંઈ દક્ષિણા નહિ આપે. કાકાએ બન્ને શરતો કબૂલ રાખી. શનિવારે રાત્રે મુંબઈથી નીકળી રવિવારે સવારે બંને જણ શિરડી પહોંચ્યા. જેવો મસીદમાં પગ મૂક્યો તેવા જ દૂરથી બાબા પેલા મિત્ર સામે જોઈને મીઠાશથી બોલ્યા, 'કાં, યાવેંજી (કાં, આવોજી!)'' આ શબ્દો બાબાએ વિચિત્ર સ્વરે ઉચ્ચાર્યા, જે સ્વર એ મિત્રના પિતાના અવાજને બરાબર મળતો હતો. બાબાના આ શબ્દો સાંભળતાં

જ તેને તેના પિતા યાદ આવ્યા અને હર્ષને લીધે દેહ પર રોમાંચ થયો. ''સ્વરમાં જ કેવી આકર્ષણશક્તિ છે?'' મિત્રે અચંબો પામીને કહ્યું, ''સાચે જ આ તો મારા પિતાનો જ અવાજ છે.'' અને એકદમ પગથિયાં ચડી, કરેલો નિશ્ચય ભૂલીને તેણે બાબાના ચરણમાં માથું મૂક્યું.

બાબાએ કાકા પાસે બે વખત દક્ષિણા માગી હતી. એક વાર સવારમાં અને બીજી વાર વિદાય થતી વેળા. પેલા મિત્ર પાસેથી માગી નહોતી છતાં તેણે કાકાના કાનમાં પૂછ્યું, ''બાબાએ તમારા પાસે બે વાર દક્ષિણા માગી, હું પણ તમારી જોડે છું, છતાં મને કેમ કહેતા નથી?'' કાકાએ ઉત્તર દીધો, ''તેનું કારણ તમે બાબાને જ પૂછી જુઓ.'' એટલે બાબાએ કાકાને કહ્યું, ''તારો મિત્ર તને કાનમાં કશું કહે છે?'' ત્યારે મિત્રે જ બાબાને પૂછ્યું, ''મારે દક્ષિણા આપવી કે નહિ?'' એટલે બાબાએ કહ્યું, ''દક્ષિણા આપવાની તારી ઇચ્છા નથી. માટે તારી પાસેથી દક્ષિણા ન માગી. હવે તારે આપવી હોય તો આપ.'' ત્યારે (કાકાએ જેટલી દક્ષિણા આપેલી તેટલી જ) સત્તર રૂપિયા દક્ષિણા એ મિત્રે આપી. એ વખતે બાબાએ તેને શિખામણ આપતાં કહ્યું, ''આપણા બે વચ્ચે દીવાલ (ભેદબુદ્ધિ) છે. તે તું તોડી પાડ. તો જ આપણે એકબીજાને પ્રત્યક્ષ પારખી શકશું.'' ત્યાર બાદ બાબાએ તેને જવાની રજા દીધી. તે દહાડે આકાશમાં વીજળી સાથે વાદળાં થયાં હતાં.છતાં મુસાફરીમાં કોઈ વિઘ્ન નહિ આવે એવી બાબાએ ખાતરી આપી હતી. બન્ને જણ મુંબઈ સલામત પહોંચી ગયા. કાકાએ ઘેર પહોંચી ઓરડીનાં બારીબારણાં ઊઘાડ્યાં ત્યારે બે ચકલી જમીન પર મરેલી પડેલી જોઈ અને એક ચકલી બારી વાટે ઊડી ગઈ. કાકાના મનમાં થયું કે પોતે બારી ઉઘાડી મૂકી હોત તો આ ચકલી બચી જાત. પણ વળી મનમાં વિચાર થયો કે આમ બે તેના પ્રારબ્ધને આધીન થઈ. પણ ત્રીજી ચકલીને બચાવી લેવા સારું જ બાબાએ મને વેળાસર ઘેર મોકલી આપ્યો છે.

કાકા મહાજનીના શેઠ : મુંબઈના સૉલિસિટર ઠક્કર ધરમશી જેઠાભાઈની પેઢીના કાકા મહાજની મૅનેજર હતા. શેઠ તથા આ મૅનેજર વચ્ચે ગાઢ સંબંધ હતો. કાકા વારંવાર શિરડી જાય છે તથા થોડા દહાડા રોકાય છે અને બાબાની રજા પછી જ પાછા આવે છે એ વાતની શેઠને ખબર હતી. બાબાની પરીક્ષા કરવા કુતૂહલને ખાતર શેઠે કાકા જોડે હોળીની રજાઓમાં શિરડી જવાનું નક્કી કર્યું. પણ કાકા ક્યારે

પાછા આવે તે નક્કી નહિ: તેથી શેઠે એક જણને પોતાની સાથે લીધો. ત્રણે જણ સાથે નીકળ્યા. બાબાને ભેટ ધરવા સારુ ઘણા જ પ્રેમથી દ્રાક્ષ કાકાએ ખરીદી લીધી. શિરડી પહોંચી મસીદમાં બાબાનાં દર્શને ગયા. એ વખતે બાળાસાહેબ તર્ખડ ત્યાં જ હતા. તેને શેઠે પૂછ્યું, ''કેમ આવ્યા છો? તમે કોઈ ચમત્કાર જોયો ખરો?'' તર્ખડે કહ્યું કે ''દર્શન અર્થે આવ્યો છું, ચમત્કાર જોવાનો મારો સ્વભાવ નથી. ભક્તોની અંતરની આશાઓ અહીં પુરાય છે.'' એટલામાં કાકાએ સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરી પેલી દ્રાક્ષ ભેટ ધરી અને દ્રાક્ષ બધાને વહેંચી દેવાની બાબાએ આજ્ઞા કરી. શેઠને પણ થોડી દ્રાક્ષનો પ્રસાદ મળ્યો. પણ ધોઈને સાફ કર્યા વગર દ્રાક્ષ ખાવી નહિ એવી સલાહ તેમને દાક્તરે દીધેલી હોવાથી શેઠે આ દ્રાક્ષ મોંમાં મૂકી નહિ. આમ દ્રાક્ષ ખાવી ગમતી નહોતી તેમજ પાછી પણ આપી દેવાય તેમ નહોતું, તેથી બાકીની દ્રાક્ષ ઇચ્છાવિરુદ્ધ ખિસ્સામાં મૂકતાં તે મનમાં બોલ્યા, ''બાબા સંત હોય તો પછી આમ દ્રાક્ષના મારા અણગમાથી તે અજ્ઞાત કેમ હોય છે ? અને એ છતાં મને પરાણે દ્રાક્ષ કેમ અપાવી ?'' આવા વિચાર તેના દિલમાં ઘોળાતા હતા. ત્યાં બાબાએ વળી ફરીથી વધુ દ્રાક્ષ તેને આપી. મોઢામાં ન મૂકતાં તેણે હાથમાં જ રાખી મૂકી. એટલે બાબાએ તેને દ્રાક્ષ ખાઈ જવાની આજ્ઞા કરી. આજ્ઞા માથે ચડાવવી પડી. પણ બધી જ દ્રાક્ષ નિર્બીજ માલૂમ પડી. એથી તેને આશ્ચર્ય થયું. તેની ઇચ્છા ચમત્કાર જોવાની હતી; તે બાબાએ આ ચમત્કાર બતાવ્યો. બાબાએ તેનું અંતર વાંચી તેની ઇચ્છા મુજબ દ્રાક્ષને જ નિર્બીજ બનાવી આપી હતી. કેવી અજબ શક્તિ! બાજુમાં બેસી તર્ખડ પણ દ્રાક્ષનો પ્રસાદ ખાતા હતા. તેમને દ્રાક્ષ કેવી છે એમ પૂછ્યું તો તર્ખડે કહ્યું કે બીયાંવાળી દ્રાક્ષ છે.એ સાંભળી શેઠને વધુ આશ્ચર્ય થયું. વળી શ્રદ્ધા વધુ દૃઢ કરવા શેઠ મનમાં જ બોલ્યા કે બાબા સાચા સંત હશે તો હવે કાકાને જ પહેલી દ્રાક્ષ દેશે. સર્વજ્ઞ બાબાએ પુન: દ્રાક્ષ વહેંચવા આજ્ઞા કરી અને સૌપ્રથમ દ્રાક્ષ કાકાને જ આપવા કહ્યું.

શામાએ આ શેઠ ઠક્કર ધરમસી જેઠાભાઈની ઓળખાણ કરી આપી કે કાકા મહાજનીના એ શેઠ છે. તરત જ બાબાએ પૂછ્યું, ''તેના શેઠ કેમ હોઈ શકે? કાકાનો શેઠ તો કોઈ જુદો જ છે.'' કાકાને આ ઉત્તર ગમ્યો. પછી તો શેઠે પોતાનો નિશ્ચય ભૂલીને બાબાને સાષ્ટાંગ પ્રણામ કર્યા અને વાડીમાં પાછા આવ્યા.

બપોરની આરતી પછી એ સૌ વિદાયની રજા લેવા મસીદમાં બાબા પાસે આવ્યા. શામાએ તેમની વાત બાબાને કહી ત્યારે તે બોલ્યા: ''એક ચંચલ મનનો ગૃહસ્થ હતો. તે ધનવાન ને આરોગ્યવાન હતો. તેને તન કે મનનું દુ:ખ નહોતું. પણ વગર કારણની ચિંતાનો બોજો માથે લઈને ફરતો હતો. ચિત્તની શાન્તિ ગુમાવી જ્યાં-ત્યાં રખડતો હતો. કોઈ વાર આ બોજો ઉતારી નાંખતો. તો વળી કોઈ વાર તે માથે ઉપાડીને ફરતો હતો. દૃઢતા કોને કહેવાય તેની તો તેના મનને ખબર જ નહોતી. તેની આ સ્થિતિની મને દયા આવી અને મેં કહ્યું, ''હવે મહેરબાની કરી તને ગમે તે એક સ્થાન પર શ્રદ્ધા રાખ. આમ ભટકે છે શા વાસ્તે? શાન્તિથી એક સ્થાનને ચોંટી રહે.''

પેલા ઠક્કર શેઠ તરત જ સમજી ગયા કે બાબાએ આ વાત 'મને ઉદ્દેશીને જ કરી છે. બધું મને જ લાગુ પડે છે.' વળી તેના મનમાં થયું કે કાકા પણ મારી જોડે પાછા આવે તો ઠીક, પણ શિરડીથી આટલા જલદી વિદાય થવાની કાકાને બાબા રજા આપે તેવી કોઈને આશા નહોતી. પણ બાબા તો સર્વજ્ઞ હતા. તેમણે કાકાને તેના શેઠ જોડે જ જવાની રજા આપી. આમ બીજાનાં અંતર જાણવાની બાબાની શક્તિની આ એક વધુ સાબિતી શેઠને મળી.

પછી બાબાએ કાકા પાસેથી પંદર રૂપિયા દક્ષિણા માગી અને તે તેમણે આપી. ત્યારે બાબા બોલ્યા, ''દક્ષિણાનો જેની પાસેથી એક રૂપિયો પણ લઉં છું તેને મારે દસગણા પાછા આપવા પડે છે. હું કોઈનું કંઈ મફત લેતો નથી. અગર તો હું કોઈને વગર વિચાર્યું કંઈ કહેતો નથી. ફકીર (મારા ગુરુ) ફરમાવે છે તેની પાસેથી જ હું માંગું છું અને તે મને મળે છે. એ ફકીરનું પૂર્વજન્મનું જે ઋણ જેણે ચૂકવ્યું હોતું નથી તે જ નાણાં અહીં તેના પાસેથી વસૂલ થાય છે. દાતા દે છે. બીજ રોપે છે તેનો જ કિંમતી પાક તેને લણવાને મળે છે. ધન તો સાચા ધર્મકાર્યને અર્થે છે. અંગત મોજશોખમાં ધન ખરચવું તે તો તેનો દુર્વ્યય છે. તમે પૂર્વે આપ્યું નહિ હોય તો તમને અત્યારે ક્યાંથી મળે? માટે ધન જોઈતું હોય તો દાન કરજો. દક્ષિણા દેવાથી વૈરાગ્ય વધે છે; અને જ્ઞાનભક્તિ પમાય છે. એકગણું દાન કરતાં દસગણું પુણ્ય મળે છે.'' બાબાનાં આવાં વચન સાંભળતાં જ શેઠ પોતાના નિશ્ચય વિસરી ગયા અને પોતે બાબાના હાથમાં દક્ષિણાના પંદર રૂપિયા મૂક્યા અને પોતે શિરડી

આવ્યા તે સારું કર્યું એમ તેમના મનમાં થયું. તેમના બધા સંશય ટળી ગયા અને પોતે ઘણું શીખ્યા.

આવા માણસોને ઠેકાણે લાવવાની બાબાની શક્તિ અપૂર્વ હતી. આમ છતાં પોતે તો વૈરાગી હતા. તેમને કોઈ નમસ્કાર કરે કે ન કરે અથવા દક્ષિણા આપે કે ન આપે તે બધું તેમને મન સરખું જ હતું. પોતે કોઈનું વગર કારણે અપમાન કરતા નહિ. અગર કોઈ માન આપે કે પૂજા કરે તેથી હરખાઈ જતા નહિ. કોઈ તેમનો નિરાદર કરે તેથી પોતે કંઈ દુ:ખી કે નારાજ થતા નહિ. સુખ, દુ:ખ, લાભ, હાનિ એ દ્વંદ્વથી તે પર હતા.

ઇન્સોમ્નિયા (ઊંઘનો અભાવ) : એક કાયસ્થ પ્રભુ ગૃહસ્થને ઘણા સમયથી ઇન્સોમ્નિયાનો વ્યાધિ હતો. જેવા તે પથારીમાં સૂતા તેવા જ સ્વપ્નમાં તેના મૃત પિતા દેખાતા અને તેને સખ્ત ઠપકો દેતા હતા. એથી તેની ઊંઘ ઊડી જતી અને આખી રાત ચિંતામાં જતી હતી. નિત્ય રાત્રે આમ ચાલ્યા કરતું. શું કરવું તે સમજાતું નહોતું. એક દહાડો આ બાબતમાં તેણે બાબાના ભક્તની સલાહ લીધી. ત્યારે પેલા ભક્તે કહ્યું કે આનો અકસીર ઇલાજ તો બાબાની ઉદી છે. અને તેને ઉદી આપી તથા સૂતી વેળા ઉદી કપાળે લગાડવાની તથા ઉદીનું પડીકું ઉસીકાની નીચે મૂકી રાખવાની સૂચના કરી. પેલાએ આ ઉપાય અજમાવ્યો. તો આનંદ તથા આશ્ચર્ય સાથે જોયું કે તેને ઘસઘસાટ ઊંઘ આવી ગઈ અને કશું સ્વપ્ન આવ્યું નહિ. આ ઉપાય ચાલુ રાખી તેણે શ્રી સાઈબાબાનું સ્મરણ કરવા માંડ્યું. પછી તો તેને સાઈબાબાની એક છબી મળી. તે પણ પથારીની સામે લટકાવી અને નિત્ય પૂજન કરવાનું શરૂ કર્યું તથા દર ગુરુવારે ફૂલમાળા તથા નૈવેદ્ય ધરવા લાગ્યા. એથી તેનું ખૂબ કલ્યાણ થયું અને ઉપાધિ બધી ચાલી ગઈ.

બાબાજી પાટીલ નેવાસકર : આ માણસ બાબાનો પરમ ભક્ત હતો. નિષ્કામ ભાવથી તે બાબાની સેવા કરતો. તે નિત્ય શિરડીના બાબાના ચાલવાનો માર્ગ વાળીચોળીને સાફ કરતો. (તેની પછી એ કામ રાધાકૃષ્ણમાઈ કરતાં અને તેમના પછી એ કામ અબ્દુલા કરતો હતો.) આ બાબાજી દર વર્ષ ખેતર લણીને જે પાક ઉતરતો હતો તે સર્વ બાબાને પ્રથમ અર્પણ કરતો હતો. આ નિયમ ઘણાં વર્ષ

લગી તેણે ચાલુ રાખ્યો હતો અને તે ગુજરી ગયા પછી તેનો પુત્ર પણ એ જ પ્રમાણે કરવા લાગ્યો.

ઉદીની શક્તિ : એક વાર બાબાજીએ ઉપરોક્ત વાર્ષિક અર્પણના દિવસે જ કેટલાક મહેમાનોને જમવાનું નોતરું આપ્યું. ભોજન તૈયાર થયું. પણ જમવા ટાણે જોયું તો ધાર્યા કરતાં ત્રણગણાં માણસો જમવા આવ્યાં હતાં. નેવાસકરની પત્ની મુંઝાવા લાગી કે આટલા બધાંને કંઈ આટલી રસોઈ પૂરી થશે નહિ. પણ તેની સાસુએ દિલાસો દઈને કહ્યું, ‘‘તું ડરીશ મા. આ કંઈ આપણું નથી. આ બધું તો બાબાનું છે. દરેક તૈયાર થયેલી રસોઈમાં જરા ઉદી નાંખી તેના પર કપડું ઢાંકી દે.’’ અને બાજુ પરથી લઈને તે પીરસજે. શ્રી સાઈબાબા જ લાજ રાખશે.’’ એ પ્રમાણે કરતાં આશ્ચર્ય તથા આનંદ સાથે જોયું કે રસોઈ બધાને પૂરી થઈ. એટલું જ નહિ પણ બધા જમ્યા પછી પણ તે વધી હતી. ‘જેવી જેની અંતરની ભાવના તેવું જ તેનું ફળ મળે છે’ એ વાતનું આ દૃષ્ટાંત છે.

આ બાબાજીને બે પત્ની તથા બાળકો હતાં. તે બધાં એક વાર નેવાસથી બાબાનાં દર્શને શિરડી આવ્યાં ત્યારે બાબાએ કપડાં તથા સાડીઓ ખરીદી અને આશીર્વાદ સાથે ભેટ આપ્યાં હતાં.

(નોટ : આવા જ એક દૃષ્ટાંતની વાત મારા મિત્ર બાબાના પરમ ભક્ત ફર્સ્ટ ક્લાસ મૅજિસ્ટ્રેટ શ્રી બી.એ. ચૌધુલેએ મને કહી હતી. સને ૧૯૪૩ના ફેબ્રુઆરી માસમાં અહમદનગર જિલ્લામાં આવેલ કરજતમાં પૂજન-મહોત્સવ તથા જનતા-ભોજન રાખ્યું હતું. તેમાં ધાર્યા કરતાં પાંચગણાં માણસો આવી લાગ્યાં. છતાં સર્વના આશ્ચર્ય વચ્ચે તૈયાર કરેલી રસોઈમાં જ એ બધાને જમાડી શકાયાં હતાં. બાબાની કૃપાથી જ રસોઈ તેમને પૂરી થઈ હતી ને કશી તાણ પડી નહોતી.

૧) શ્રી સાઈનાં નાગરૂપે દર્શન : આવો જ એક બીજો પ્રસંગ સાઈસુધા વ.૩ અંક ૭-૮, સને ૧૯૪૩ જાનેવારી પાનું ૨૫ ઉપર પ્રસિદ્ધ થયો છે, જેમાં કોઈમ્બતુરમાં તા. ૭-૧-૧૯૪૩ના રોજ બાબાનાં નાગરૂપ દર્શન થયાં હતાં. નાગ ત્યાં ભજન સાંભળવા આવ્યો. તેણે પુષ્પ તથા દૂધનો સ્વીકાર કર્યો. હજારો માણસોએ દર્શન કર્યાં અને તેનો ફોટો પણ પાડ્યો હતો. આ વાતની ખાતરી માટે જુઓ સાઈસુધાનો ઉપર કહેલો અંક.

૨) એક વાર શિરડીના રઘુ પાટીલ નેવાસમાં બાબાજી પાટીલના ઘેરે મહેમાન તરીકે ગયા હતા. ત્યાં સાંજના સિસકારા બોલાવતો એક નાગ ગાયની ગમાણમાં આવતો જોયો. બધાં ઢોર ભડકી ગયાં ને દૂર ખસી ગયાં. ઘરનાં માણસો પણ ડરી ગયાં. પણ બાબાજીને તો એમ જ લાગ્યું કે નક્કી મારા ઘરમાં બાબાએ જ નાગરૂપે દર્શન દીધાં છે. તેથી મુદ્દલ ડર્યા વગર દૂધનો પ્યાલો લઈ તે નાગ પાસે ગયા અને ત્યાં મૂકીને કહ્યું, ''બાબા, આપ સિસકારા કેમ કરો છો ? આવો અવાજ શા વાસ્તે કરો છો ? આપ શું મને બીવડાવવા ઇચ્છો છો? આ દૂધનો પ્યાલો પીઓ અને શાંત થાઓ.'' આટલું બોલી બાબાજી શાન્તિથી ત્યાં બેઠો. ઘરનાં માણસો તો ડરતાં હતાં કે હવે શું કરવું ? પણ કંઈ સૂઝતું નહોતું. અલ્પ સમયમાં જ નાગ અલોપ થયો. તે ક્યાં ગયો તેની પણ કોઈને ખબર પડી નહિ. પેલી ગમાણમાં ઘણી તપાસ કરી પણ એ નાગ ક્યાંય જોવામાં આવ્યો નહિ.

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભક્તહેમાડપંતવિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થસચ્ચરિત્રે ''નિર્બીજ દ્રાક્ષ''
નામ પાંત્રીસમો અધ્યાય સંપૂર્ણ
। શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।

અધ્યાય-૩૬

સર્વવ્યાપક સાઈ-આશીર્વચન-સાફલ્ય

શ્રી ગણેશાય નમ: । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમ: । શ્રી ગુરુભ્યો નમ: ।
શ્રી કુલદેવતાયૈ નમ: । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમ: ।
શ્રી સદ્દગુરુસાઈનાથાય નમ: ।

આ અધ્યાયમાં ગોવાના બે ગૃહસ્થોની તથા સોલાપુરનાં શ્રીમતી ઔરંગાબાદકરની અજબ કથાનું વર્ણન છે.

ગોવાના બે ગૃહસ્થો : એક વાર સાઈબાબાનાં દર્શન કરવા ગોવાથી બે ગૃહસ્થ આવ્યા અને સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરીને બેઠા. બન્ને સાથે આવ્યા હતા છતાં બાબાએ તેમાંના એક જણને જ પંદર રૂપિયા દક્ષિણા આપવાની આજ્ઞા કરી અને તેણે ખુશીથી દક્ષિણાના પંદર રૂપિયા આપ્યા. બાબાએ તે સ્વીકારી લીધા. તેના સંગાથીએ પાંત્રીસ રૂપિયા દક્ષિણાના આપવા માંડ્યા પણ બાબાએ એ સ્વીકાર્યા નહિ ને પાછા આપ્યા. એ જોઈ બધાંને અચંબો થયો. શામા ત્યાં બેઠા હતા. તેમણે બાબાને પૂછ્યું, ''દેવ, આ કેવી વાત ? આ બંને જણ સાથે આવ્યા. આપે એક જણની પાસેથી માગીને દક્ષિણા સ્વીકારી અને આ બીજો માણસ ખુશીથી જાતે આપતો હતો, તેની દક્ષિણા લેવા આપે ના પાડી. આવો ભેદ શા માટે ?'' બાબાએ ઉત્તર દીધો, ''શામા, તને કંઈ ખબર નથી. હું કોઈ પાસેથી કંઈ લેતો નથી. આ મસીદમાઈ જ દરેકને ઋણ વાળવા સારુ બોલાવે છે; અને દક્ષિણા આપીને તે ઋણમુક્ત થાય છે. મારે કુટુંબ-કબીલું ઘરબાર કંઈ નથી, મારે કશું જ જોઈતું નથી. હું તો ફક્કડ છું. દરેકને પોતે કરેલું ઋણ, શત્રુત્વ-ઋણ-એ દરેક વસ્તુનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરવું પડે છે. તેનો બીજો કોઈ ઉપાય નથી.'' એટલું બોલી બાબાએ તેમની લાક્ષણિક ઢબે વાર્તા કહી :

એક વાર એક નિર્ધન હતો. 'નોકરી મળે તો પહેલા માસનો પગાર હું

પ્રભુને ભેટ આપીશ' એવી તેણે બાધા રાખી. માસિક પંદર રૂ.ની તેને એક નોકરી મળી. અને પછી તો તે નોકરીમાં તેને ઊંચી પાયરી મળતી જ ગઈ અને પગાર વધતો ગયો. પંદરના ત્રીસ, સાઠ, સો, બસો અને છેવટે સાતસો રૂ.નો પગાર થયો. પણ આ ઉન્નતિમાં પેલી બાધા પૂરી કરવાનું તે સાવ વિસરી ગયો. તે આજે તેના કર્મના બળે દોરવાઈ આવ્યો અને મેં તેની પાસેથી તેણે કરેલ ઋણના પંદર રૂપિયાની દક્ષિણા માગી લીધી.

હવે બીજી વાત : સમુદ્રકિનારે ફરતાં ફરતાં હું એક મોટી ઇમારત પાસે આવ્યો અને તેના ઓટલા પર બેઠો. તેના માલિકે મારું સારું સન્માન કર્યું અને પ્રેમથી જમાડ્યો તથા મને સૂવા માટે કબાટ પાસે ચોખ્ખી સુંદર જગા બતાવી. હું ત્યાં સૂતો. હું ભરઊંઘમાં હતો ત્યારે એ માણસે એક ઊભી ઈંટ ખસેડીને દીવાલમાં કાણું પાડ્યું અને અંદર પેસી ખીસું કાતરીને બધા પૈસા લઈ ગયો. મેં જાગીને જોયું તો મારા ત્રીસ હજાર રૂપિયા ચોરાઈ ગયા હતા. મને બહુ દુ:ખ થયું અને હું રડવા લાગ્યો. એ બધા રૂપિયાની નોટો જ હતી. પેલો બ્રાહ્મણ જ ચોરી ગયો છે એમ મને લાગ્યું. મને કંઈ ખાવુંપીવું ભાવે નહિ. આમ પંદર દિવસ લગી હું ઓટલા પર ધન ગુમાવ્યાની ચિંતા કરતો બેસી રહ્યો. પંદર દિવસ પછી એક ફકીર ત્યાંથી નિકળ્યા. તેમણે મને રડતો જોયો. પાસે આવી મારા શોકનું કારણ પૂછ્યું. ત્યારે મેં તેમને બધી વાત કરી. તેમણે કહ્યું, ''હું તને કહું તેમ કરીશ તો તારા બધા પૈસા તને પાછા મળશે. હું સરનામું આપું છું તે ફકીર પાસે જેજે. તેને શરણે જઈશ તો તારા બધા પૈસા તને પાછા મળશે. દરમ્યાન પૈસા તને ન મળે ત્યાં લગી તારી કોઈ પ્રિય વસ્તુ ન ખાવાની બાધા લેજે.'' એ ફકીરની આજ્ઞા મુજબ હું ચાલ્યો અને મારા પૈસા પાછા મળ્યા. પછી એ ઇમારત છોડી હું સમુદ્રકાંઠે ગયો. ત્યાં એક બોટ ઊભી હતી. તેમાં ઘણા માણસો બેઠા હતા તેથી જગા નહોતી. એવામાં એક ભલા સિપાઈએ આવી મારી સિફારસ કરી જેથી સદ્‌ભાગ્યે હું તેમાં બેસી શક્યો અને હું બીજે કિનારે આવ્યો; જ્યાંથી ગાડી પકડી હું આ મસીદમાઈમાં આવ્યો.

આમ બાબાએ બન્ને વાર્તા પૂરી કરી અને એ બન્ને જણને તેડી જઈને

જમાડવાની શામાને આજ્ઞા કરી. શામા તેમને ઘેર તેડી ગયા અને જમાડ્યા. જમતી વખતે શામાએ કહ્યું, ''બાબાની લીલા જ અકળ છે. બાબા કદી સમુદ્રકિનારે ગયા નથી. તેમની પાસે કદી ત્રીસ હજાર રૂ.ની રકમ નહોતી. મુસાફરી તો તેમણે કદી કરી જ નથી. તેમના પૈસા કોઈ વાર ચોરાઈ ગયા નથી. અગર આમ પાછા આવ્યાની પણ કોઈને ખબર નથી. આમાં તમને કંઈ ખબર પડી ? આનો તમે સાર શું લીધો ?'' મહેમાનો તો બાબાની વાર્તા સાંભળી ગળગળા થઈ ગયા અને આંખમાથી આંસુ પડવા લાગ્યાં રુંધાયેલા કંઠે તે બોલ્યા, ''બાબા સર્વજ્ઞ છે, અનંત છે, અનુપમ પરબ્રહ્મ જ છે. તેમણે અમારી પોતાની આ વાર્તા કહી છે. તેમણે જે સર્વ કહ્યું તે બધું અમારા દષ્ટાંતમાં જ બન્યું છે. આ બધી વાતની તેમને ખબર કેમ પડી એ વસ્તુ જ આશ્ચર્યજનક છે. અમે આ બધી વાત જમીને પછી વિગતવાર તમને કહેશું.'' પછી જમીને પાન-સોપારી લેતાં મહેમાનોએ પોતાની વાત કરી. એક જણે કહ્યું :

''ઘાટ પરનું હવા ખાવાનું સ્થળ જ મારું ગામ છે. મારા રોટલા રળવા સારુ કોઈ નોકરીમાં જોડાવાની ઇચ્છાથી હું ગોવા ગયો. મેં દત્તપ્રભુ પાસે બાધા લીધી કે જો મને નોકરી મળશે તો હું પ્રથમ માસનો પગાર અર્પણ કરીશ. તેમની કૃપાથી મને એક પંદર રૂપિયાની જગા મળી અને પછી તો બાબાએ કહ્યું તેમ મને નોકરીમાં બઢતી મળતી ગઈ. પણ હું મારી વાત ભૂલી ગયો. તેથી આજે બાબાએ મને એ બાધા યાદ દેવડાવી પંદર રૂ.મારા પાસેથી લીધા. કોઈ ધારતું હોય કે એ દક્ષિણા હતી તો એવું કંઈ નથી. મારું જૂનું ઋણ જ મેં ચૂકવ્યું છે અને મારી ભુલાયેલી બાધા પૂરી કરી છે.''

(તા.ક. ખરી રીતે બાબા પૈસાથી ભીખ માગતા જ નહોતા અગર પોતાના ભક્તોને આધ્યાત્મિક પ્રગતિમાં વિઘ્નરૂપ ગણતા હતા. તેથી જ પોતાના ભક્તોને ધનની પકડમાં આવવા દેતા નહોતા. આ વાતનું તાદશ દષ્ટાંત ભક્ત મહાળસાપતિ જ છે. તે સાવ નિર્ધન હતા. માંડ પોતાનું પૂરું કરી શકતા હતા. છતાં બાબાએ કદી કોઈ પાસેથી ધનનું દાન લેવા દીધું નથી. એક વાર હંસરાજ નામના એક દયાળુ

ઉદાર સજ્જન વેપારીએ બાબાની હાજરીમાં મહાળસાપતિને મોટી રકમ આપવા માંડી હતી પણ બાબાએ તેને તે સ્વીકારવા જ દીધી નહોતી.)

એ પછી પેલા બીજા મહેમાને પોતાની વાત કહેવા માંડી : મારે ત્યાં એક બ્રાહ્મણ રસોઇયો હતો. પાંત્રીશ વર્ષ લગી તેણે મારી નોકરી નિમકહલાલીથી કરી હતી. કમભાગ્યે કુટેવને લીધે તેનું મન બદલાઈ ગયું અને તિજોરીમાંથી મારી આખી રકમ ઉપાડી ગયો અને ઊંઘતાં હતા ત્યારે દીવાલમાં મારો તિજોરીનો કબાટ છે તેની ઈંટો ખસેડી તે અંદર આવ્યો અને મેં એકઠું કરેલું ધન, મારી ત્રીસ હજાર રૂપિયાની નોટો તે ઉપાડી ગયો. આ રકમ પણ બાબાએ બરાબર કેમ કહી આપી તે વાતની મને સમજ પડતી નથી. એ જાણીને તો હું રાતદહાડો રડતો ઓટલે બેસી રહેતો હતો. મેં કરેલી તપાસ સાવ નિષ્ફળ ગઈ. આ ચિંતામાં મેં પંદર દિવસ કાઢ્યા. એવામાં એક ફકીર ત્યાંથી નીકળ્યા. મને સૂનમૂન બનીને બેઠેલો જોઈ તેમણે મને કારણ પૂછ્યું. મારી બધી વાત સાંભળી તેમણે મને કહ્યું, ‘‘કોપરગાવ તાલુકામાં શિરડી નામે ગામમાં સાઈ નામે એક ઓલિયા રહે છે તેમની બાધા રાખ. તને પ્રિય હોય એ વસ્તુ ન ખાવાની બાધા લે. અને મનમાં જ કહે કે આપનાં દર્શન કરીશ પછી જ હું એ વસ્તુ લઈશ. ત્યાં લગી હું એ વસ્તુને અડીશ પણ નહિ.’’ પછી મેં ભાતની બાધા લીધી અને મનમાં કહ્યું, ‘‘હે બાબા, મારા પૈસા મળ્યા પછી આપનાં દર્શન કર્યા બાદ હું ભાત લઈશ.

એ પછી પંદર દહાડા થયા ત્યાં જ મારો બ્રાહ્મણ રસોઇયો પોતાની મેળે જ મારી પાસે આવ્યો અને મારી ત્રીસ હજારની આખી રકમ મને આપીને બોલ્યો, ‘‘મેં ગાંડા બનીને આ કામ કર્યું છે. હું હવે તમારા પગમાં મારું માથું મૂકું છું. મહેરબાની કરી મને માફ કરો.’’ આમ બધું બરાબર પાર ઉતર્યું. મને સહાય કરેલ ફકીરનાં મને પુન: દર્શન થયાં નથી. હવે એ ફકીરે મને ચીંધ્યા હતા તે સાઈબાબાના દર્શનની તીવ્ર ઇચ્છા મારા મનમાં જાગી. મને મનમાં તો એવું લાગ્યું કે મારે ઘેર પધાર્યા હતા તે પોતે જ સાઈબાબા હતા; જેમણે મને દર્શન આપી મારા ગયેલ બધા પૈસા પાછા અપાવ્યા. તે કંઈ મારી પાંત્રીસ રૂ.ની દક્ષિણાનો લોભ, રાખે ? ઊલટું

કશી જ આશા વિના આધ્યાત્મિક માર્ગે આપણને ચઢાવવાના તેઓ તો થાય તેટલા પ્રયત્ન કરે તેવા છે.

મારી ગુમ થયેલી રકમ મને પાછી મળતાં ખૂબ આનંદ થયો અને એ તાનમાં જ હું બાબાનાં દર્શનની બાધા વિસરી ગયો. કોલાબા આવ્યો ત્યારે મને રાત્રે સ્વપ્નમાં બાબાના દર્શન થયાં અને તેમણે મને શિરડીની બાધા પૂરી કરવાનું યાદ આપ્યું. હું ગોવા ગયો. ત્યાંથી બોટમાં બેસી મુંબઈ આવી શિરડી પહોંચવા મેં મનમાં સંકલ્પ કર્યો. પણ હું બંદર પર ગયો ત્યારે બોટમાં જગા નહોતી. કપ્તાને મને બેસવા ન દીધો. પણ એક અજાણ્યા સિપાઈએ આવી મારી શિફારસ કરી મને બોટમાં બેસાડ્યો અને હું મુંબઈ પહોંચ્યો. પછી રેલવેમાં બેસી હું અહીં આવ્યો. ખરેખર બાબા સર્વજ્ઞ સર્વવ્યાપક છે. આપણે કોણ ? આપણાં ઘર ક્યાં? બાબાએ મારું ધન પાછું અપાવ્યું અને મને અહીં ખેંચી પણ લાવ્યા. આપણે સદ્‌ભાગી! અમારા કરતાં તમે શિરડીના લોકો મોટા નસીબવંત છો. તમારો પુણ્યસંચય અપાર હશે; જેથી બાબા શિરડી આવીને રહ્યા છે. શ્રી સાઈ તો આપણા દત્ત જ છે. તેમણે જ બાધા લેવડાવી; તેમણે જ મને બોટમાં બેસાડ્યો; તેઓ જ મને અહીં લઈ આવ્યા અને પોતાની સર્વજ્ઞતા, સર્વવ્યાપકતા તથા સર્વશક્તિમત્તાના પરચા મને આપ્યા.

શ્રીમતી ઔરંગાબાદકર : સોલાપુરના શ્રી સખારામ ઔરંગાબાદકરનાં પત્નીને સત્તાવીશ વર્ષ થઈ ગયાં હતાં છતાં કશું સંતાન નહોતું. તેમણે સંતાન માટે દેવ–દેવીઓની ઘણી બાધાઆખડી રાખી. પણ સફળ થયાં નહોતાં. છેવટે સાવ નિરાશ બન્યાં. છેલ્લા ઉપાય સારુ ઓરમાન પુત્ર વિશ્વનાથ જોડે તે શિરડી આવ્યાં અને બે’ક માસ રોકાઈને બાબાની સેવા કરી. મસીદમાં માણસો બાબાને વીંટળાઈને બેઠા જ હોય. તેથી બાબાને એકાંતમાં મળી પગમાં પડી હૃદય ઉઘાડી વાત કરીને સંતાન પ્રદાન માગવાની યોગ્ય તક મળતી નહોતી. છેવટે બાબા એકલા હોય ત્યારે પોતાની વાત કરી સિફારીસ કરવા સારુ એ બાઈએ શામાને વિનંતી કરી. ત્યારે શામાએ કહ્યું કે ‘‘બાબાનો દરબાર ઉઘાડો છે. છતાં તમારા માટે મહેનત કરી જોઈશ. ઈશ્વર તમારી મનોકામના પૂરી કરશે. બાબા બપોરે જમતા હોય ત્યારે તમે

શ્રીફળ તથા ધૂપસળીઓ લઈ મસીદના ચોકમાં તૈયાર બેસજો અને હું બોલાવું ત્યારે ઉપર આવજો.'' એ દહાડો જમીને બાબાના હાથ ધોઈ શામા ટુવાલથી લૂછતા હતા. ત્યાં શામાના ગાલે બાબાએ ચૂંટી ખણી. શામાએ જરા ગુસ્સે થવાનો ડોળ કરીને કહ્યું, ''દેવ, આપ આમ મને ચૂંટી ખણો તો ઠીક કહેવાય ? આમ ચૂંટી ખણે એવા તોફાની દેવ અમારે જોઈતા નથી. અમે તો આપના આશ્રિત છીએ. આપના ગાઢ સત્સંગનું આ કેવું ફળ ?'' ત્યારે બાબાએ ઉત્તર દીધો, ''અરે શામા, આજ બોતેર પેઢીથી આપણે એકબીજા જોડે રહીએ છીએ. આજ લગી કોઈ દહાડો મેં તને ચૂંટી ખણી નથી અને આજ ચૂંટી ખણી. તેમાં તું આવો ગુસ્સો કરે છે ?'' એ વખતે શામાએ કહ્યું, ''અમારે કંઈ આપની પાસેથી માનપાન જોઈતાં નથી. પણ આપના ચરણમાં અમારી ભકિત અવિચળ ટકી રહે એટલું જ અમે માંગીએ છીએ.'' ત્યારે બાબા બોલ્યા, ''હા, હું તે માટે જ આવ્યો છું. તમને ખાનપાન આપી તમારી સંભાળ લઉં છું અને તમારો પર પ્રેમ-સ્નેહ રાખું છું.''

એ પછી બાબા ઉપર જઈને બેઠા. શામાએ પેલાં બહેનને બોલાવ્યાં. તેમણે ઉપર આવી નમસ્કાર કરી શ્રીફળ તથા ધૂપસળીઓ બાબાના ચરણમાં મૂકી. બાબાએ શ્રીફળ ખખડાવ્યું. તે ગડગડિયું હતું. અંદરનો ગોટો ખખડતો હતો. બાબા બોલ્યા, ''શામા, આ શ્રીફળ તો ગડગડિયું છે. તે શું બોલે છે ?'' શામાએ કહ્યું, ''આ બહેન આપને અરજ કરે છે કે તેનું બાળક પણ ગર્ભમાં આની માફક સ્ફૂર્તિમાન થાય અને રમે. માટે તેને આશીર્વાદ દઈ શ્રીફળ આપો.'' ત્યારે બાબાએ કહ્યું, ''કંઈ શ્રીફળથી તેને સંતાન થશે ? લોકો પણ કેવા મૂર્ખા છે, તે આવી કલ્પના કરતા ફરે છે.'' શામાએ કહ્યું, ''મને આપના વચન-આશીર્વાદની ખબર છે. આપના આશીર્વાદથી જ ઘણાંને સંતાન થાય છે. આપ આવી વાતો કરો છો અને હજી આશીર્વાદ તો આપતા નથી !''

આમ કેટલોક સમય રકઝક ચાલી. બાબાએ એ શ્રીફળ વધેરવા શામાને આજ્ઞા કરી. પણ શામાએ એ બહેનને આખું જ શ્રીફળ દેવાનો આગ્રહ કર્યે રાખ્યો. છેવટે બાબા માન્યા અને બોલ્યા, ''તેને ઘેર સંતાન થશે.'' ત્યારે શામાએ પૂછ્યું,

''ક્યારે થશે ? બાબાએ કહ્યું, ''બાર માસની અંદર.'' પછી એ શ્રીફળના કટકા કરી એક ભાગ એ બાઈને આપ્યો અને બીજો પોતે ખાધો. પછી શામાએ તેને કહ્યું, ''બહેન, તું અમારી વાતની સાક્ષી છો. જો તને બાર માસમાં બાળક ન અવતરે તો હું શ્રીફળ આ દેવના માથા પર જ વધેરીશ અને તેને મસીદમાંથી હાંકી કાઢીશ. જો હું એમ ન કરું તો મારું નામ માધવ નહિ. હું આ શું બોલું છું તેની ખાતરી તને થોડા માસમાં જ થશે.''

બાઈને એક જ વર્ષમાં પુત્ર અવતર્યો. તે પાંચ માસનો થયો ત્યારે શિરડી બાબાનાં દર્શને બાળકને લઈ ધણી-ધણિયાણી બન્ને આવ્યાં. સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરી ઔરંગાબાદકરે બાળકને બાબાના ખોળામાં મૂકી આભાર માની છસો રૂપિયા ભેટ ધર્યા. બાબાએ એ રૂપિયા તેમના શ્યામકર્ણ ઘોડા માટે છાપરી બાંધવામાં ખર્ચ્યા હતા.

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભક્તહેમાડપંતવિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થસચ્ચરિત્રે ''સર્વવ્યાપક સાઈ આશીર્વચન સાફલ્ય''
નામ છત્રીસમો અધ્યાય સંપૂર્ણ
। શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।